

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

USAID ARMENIA, SOCIAL PROTECTION SYSTEMS
STRENGTHENING PROJECT

ԱՄՆ ՄՁԳ ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐԻ ՀՁՈՐԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

ՌԻՍԿԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ԲԵՆՋԱԼՑԱԿԱՅԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Սույն թարգմանությունը հնարավոր է դարձել Ամերիկյան ժողովրդի աջակցության շնորհիվ՝ ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության միջոցով: Արտահայտված տեսակետները պատկանում են հեղինակներին և հնարավոր է, որ չհամընկնեն ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության կամ ԱՄՆ կառավարության տեսակետների հետ:

Ապրիլ 2008թ.
Երևան, Հայաստան

ՌԻՍԿԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ԲԵՆՁԱԼՑԱԿԱՅԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Սեփականատիրոջ պարտականությունները

Եթե Դուք բեմգալցակայանի սեփականատեր եք, Դուք պարտավոր եք պարզել վտանգները և գնահատել ու վերահսկել վտանգավոր ապրանքների պահեստավորումից ու դրանց հետ աշխատանքից առաջացող ռիսկերը: Դուք նաև պարտավոր եք խորհրդակցել աշխատողների և առողջապահության ու անվտանգության կառույցների ներկայացուցիչների հետ, ինչպես նաև աշխատողներին ու կայանի տարածքում գտնվող համապատասխան այլ անձանց համար ապահովել տեղեկություններ, ուսուցում և վերահսկողություն:

Դուք պարտավոր եք ապահովել, որպեսզի կանոնակարգի պարտավորությունները Ձեր անունից կատարող անձինք ունենան համապատասխան պատրաստվածություն, որը նրանց թույլ է տալիս առաջադրանքները ճիշտ կատարել: Պատրաստվածությունը կարող է ձեռք բերվել ուսուցման միջոցով, կրթության և փորձի կամ այս երկուսի զուգորդման միջոցով:

Դուք պետք է խորհրդակցեք աշխատողների ու նրանց առողջապահության և անվտանգության ներկայացուցիչների հետ, ինչպես նաև կայանի տարածքում աշխատանք կատարելու համար ներգրավված ցանկացած այլ մարդկանց հետ, որոնց վրա վտանգավոր ապրանքները կարող են ազդեցություն ունենալ: Սա ներառում է՝

- վտանգի հասկորոշում, ռիսկի գնահատում, ռիսկի վերահսկում.
- կողմնորոշում, տեղեկատվություն և ուսուցում.
- վտանգավոր ապրանքներից բխող, առաջարկվող ցանկացած փոփոխություն, որ կարող է ազդել նրանց առողջության կամ անվտանգության վրա:

Տարածքի օպերատորը պետք է ապահովի, որպեսզի իրականացվի լցահրապարակի պատշաճ վերահսկում, մասնավորապես, ծանրաբեռնված ժամերին կամ, երբ կայանը բեմգին կամ այլ վառելիք է լիցքավորում:

Վաճառքի գործառնությունների վերահսկումն իրականացնող աշխատողների ունակությունները գնահատելիս, նա պետք է հաշվի առնի՝

- աշխատողների համապատասխան մակարդակները.
- աշխատողներից ակնկալվող այլ պարտականությունները (այսինքն՝ դարակներում ապրանքների վերադասավորում, վաճառք, բեմգինի լիցքավորում) լցահրապարակում աշխատանքային ժամերին.
- լցահրապարակի աշխատողների կառավարումը.
- լցահրապարակի աշխատողների ուսուցումը:

Երիտասարդներին աշխատանքի ընդունելուց առաջ հարկավոր է կատարել ռիսկերի գնահատում, որի ժամանակ պետք է հաշվի առնվեն որոշակի հարցեր՝ կապված նրանց անփորձության և ոչ հասուն լինելու, կայանի կառուցվածքի, քիմիական նյութերի հետ շփման, աշխատանքային սարքավորումների կիրառման, գործընթացային աշխատանքներից բխող ռիսկի, անվտանգության ուսուցման աստիճանի հետ:

Ոչ աշխատողներին, ինչպես օրինակ՝ ժամանակավոր կամ պայմանագրային աշխատանք իրականացնողներին պետք է տեղեկացնել համապատասխան ռիսկերի մասին և տեղեկություններ տրամադրել համապատասխան պատասխանատուների և կայանում հրշեջ անվտանգության ընթացակարգերի մասին: Դուք պետք է համագործակցեք և համապատասխանեցնեք շենքում այլ կետեր ունեցող պատասխանատուների հետ, տեղեկացնեք նրանց Ձեր կողմից նկատված խոշոր ռիսկերի և նրանց աշխատողների վրա այդ ռիսկերի հնարավոր ազդեցությունը նվազեցնելու/վերահսկելու համար Ձեր կողմից առաջարկվող ուղիների մասին:

Դուք պետք է Ձեր կայանում աշխատող դրսի կազմակերպության յուրաքանչյուր աշխատողի գործատուին (օր.՝ ժամանակավոր հիմունքներով աշխատողներ տրամադրող

գործակալություն) տրամադրեք հստակ և համապատասխան տեղեկություններ այդ աշխատողների համար հնարավոր ռիսկերի և ձեռնարկվող կանխարգելիչ ու պաշտպանիչ միջոցառումներին մասին: Դուք պետք է նաև այդ աշխատողներին տրամադրեք համապատասխան ցուցումներ և տեղեկություններ նրանց սպառնացող վտանգների մասին:

Դուք պետք է հաշվի առնեք վտանգավոր ցանկացած նյութի առկայությունը և համապատասխան անձանց համար հրդեհի ձևով դրանց ունեցած ռիսկը:

Դուք պետք է համապատասխան միջոց ունենաք արտակարգ իրավիճակների ծառայության հետ կապ հաստատելու համար և վտանգավոր նյութերի մասին համապատասխան ցանկացած տեղեկատվություն տրամադրեք նրանց:

Դուք պետք է աշխատանքային սովորական ժամերի ընթացքում Ձեր աշխատողներին տրամադրեք համապատասխան տեղեկություններ, ցուցումներ և ուսուցում աշխատավայրում հրդեհային նախազգուշական միջոցների մասին:

Դուք պետք է հոգ տանեք, որպեսզի տարածքը և հակահրդեհային, հրշեջ ազդանշանային և ահազանգման բոլոր սարքավորումները կամ անվտանգության ուղիներն ու ելքերը ապահովված լինեն համապատասխան համակարգով և դրանց վիճակին, աշխատանքին և սարքինությանը պետք է հետևի փորձառու անձնավորություն:

Ձեր աշխատողները պետք է օգնեն Ձեզ, որպեսզի ապահովեք աշխատավայրի անվտանգությունը հրդեհից ու դրա հետևանքներից և չպետք է կատարեն որևէ գործողություն, որը նրանց և այլ մարդկանց ռիսկի կենթարկի:

Բենզինի առանձնահատկությունները

Բենզինը բազմաթիվ օրգանական նյութերի խառնուրդ է և իրենից բռնկման, պայթուցիկ, առողջական ու միջավայրային վնաս է ներկայացնում: Դրա կոնկրետ ֆիզիկական առանձնահատկությունները կարող են տարբեր լինել՝ կախված աղբյուրից, ապրանքի առանձնահատկություններից և քիմիական հավելումներից:

Բռնկման և պայթյունի վտանգ

Բենզինը գոլորշացող հեղուկ է, որը դյուրավառ գոլորշի է արձակում շատ ցածր ջերմաստիճանի դեպքում՝ մինչև մոտ -400o ցելսիուս: Երբ այս գոլորշին որոշակի հարաբերակցությամբ խառնվում է օդի հետ՝ ստեղծվում է խիստ դյուրավառ միջավայր, որը կայծի դեպքում կարող է բռնկվել կամ պայթել: Մոտ 1%-ից 8% բենզինի գոլորշի պարունակող խառնուրդը կարող է բռնկվել:

Բենզինի գոլորշին ավելի ծանր է, քան օդը: Անշարժ օդի պայմաններում այն հեշտությամբ չի ցրվում և սովորաբար իջնում է շրջակայքի ամենաստորին մակարդակի վրա: Այն կարող է կուտակվել հորերում, խողջներում, ջրհեռացման խողովակներում, հորերում կամ ցածրադիր այլ վայրերում: Փակ տարածքներում կամ վատ օդափոխվող այլ վայրերում կուտակված գոլորշին կարող է երկար ժամանակ պահպանվել, նույնիսկ եթե բուն հեղուկի տեսանելի նշույլ այլևս չկա:

Դյուրավառ գոլորշին արձակվում է այն դեպքում, երբ բենզինը պահվում կամ տեղափոխվում է պահպանման մեկ հորից կամ կոնտեյներից դեպի մյուսը [առանց գոլորշու արձակումը վերահսկող սարքավորումների կիրառման] և, երբ թափվում կամ պահվում է բացօթյա: Դյուրավառ միջավայր կարող է գոյություն ունենալ բենզին պարունակող հորերի հեղուկի վերին մասում և այն բաքերում, որոնցից հեղուկը հեռացվել է: Դյուրավառ միջավայր կարող է նաև առաջանալ բենզինով ներծծված հագուստների կամ ներծծող այլ իրերի կամ նյութերի մոտ:

Բենզինը բարձրանում է ջրի երեսը և, եթե այն թափվի կամ կաթա գետնին, կարող է ջրի հոսանքի, փողրանքների, կոյուղու կամ ստորգետնյա ջրերի միջոցով տարածվել երկար

տարածությունների վրա: Սա կարող է հանգեցնել հրդեհի կամ պայթյունի բեռնափակի թափման փաստացի վայրից որոշակի հեռավորության վրա:

Առողջական վնաս

Բեռնափակի հետ չափից դուրս երկար շփվելը վնասակար է: Բեռնափակ կույ տալը կամ մաշկի վրա թափվելը կարող է իրենից առողջական այլ վնաս ներկայացնել: Շփումը պետք է նվազագույնի հասցնել և բեռնալցակայանները նախագծելիս, ինչպես նաև սովորական աշխատանքի ընթացքում սա պետք է նկատի ունենալ:

Միջավայրային մտահոգություններ

Բնապահպանական պահանջները, ինչպիսիք են օրինակ՝ խմելու ջրի աղտոտումը շարունակաբար ազդում են սարքավորումների չափանիշների, բեռնակայանի նախագծի և աշխատանքի վրա: Պետք է նաև գնահատել, թե ինչ ռիսկ է իրենից ներկայացնում Ձեր կայանը շրջակա միջավայրի համար: Խորհրդի համար հարկավոր է դիմել Բնապահպանական գործակալությանը: Տրամաբանական է, որպեսզի միևնույն ժամանակ մտածեք անվտանգության և բնապահպանական ռիսկերի մասին:

Բեռնափակի կաթոցը և թափվելը կանխելու ուղղված անվտանգության միջոցառումները նույնպես նվազեցնում է օդի, հողի և ջրերի աղտոտվածությունը: Եթե անվտանգության և բնապահպանության համար կիրառվում են տարբեր չափանիշներ, ապա պետք է կիրառեք առավել բարձր չափանիշներ: Հոգ տարեք, որպեսզի, այդուհանդերձ, բնապահպանական չափանիշները չզիջեն անվտանգության չափանիշներին և հակառակը:

Ռիսկ է ռիսկը

«Ռիսկ» և «վտանգ» բառերին մանրակրկիտ ուշադրություն է դարձվում օրենքում և այս ուղեցույցում:

Անհնար է բացատրել, թե ինչ է նշանակում «ռիսկը», առանց նախապես հասկանալու, թե ինչ է «վտանգը»: «Վտանգը» այն ամենն է, որ կարող է վնաս հասցնել: Ռիսկը այն փոքր կամ մեծ հավանականությունն է, որ մարդը կամ մարդիկ կարող են վնասվել վտանգից: Բեռնափակի առնչվող գործողությունները պոտենցիալ վտանգ են ներկայացնում, քանի որ հեղուկից արձակվող գոլորշին խիստ դյուրավառ է և, հետևաբար, հեշտությամբ բռնկվում է: Բեռնալցակայանների դեպքում՝ բեռնափակից բխող ռիսկերը և վտանգի ենթարկվողները կապված են այդ պահին իրականացվող գործողության հետ:

Վերահսկման ենթակա հիմնական գործոններն են բեռնափակի առկայությունը կամ կաթոցը և դրա գոլորշին ու բռնկման աղբյուրները: Բռնկման աղբյուրների վերահսկումը կարող է ավելի դժվար լինել, իսկ միջադեպի հավանականությունը՝ ավելի մեծ այն կայաններում, որոնք օգտագործվում են հասարակության կողմից կամ, որտեղ այլ գործողություններ են իրականացվում: Ռիսկի աստիճանի վրա կարող են ազդել այնպիսի գործոններ, ինչպիսիք են՝

- դեպի կայան բեռնափակի փոխադրման հաճախականությունը և եղանակը.
- պահպանման հնարավորություններն ու եղանակը.
- կայանով անցնող մեքենաների քանակը և լիցքավորման գործառնությունները.
- աշխատողների քանակը և կայանում կամ դրա շրջակայքում կանոնավոր կերպով գտնվող աշխատողների կամ անդամների քանակը.
- սարքավորումների հնությունն ու տեսակը և, սպասարկվող ու ինքնասպասարկմամբ աշխատող կայանները.
- բեռնափակի սարքավորումների տեղադրությունը (բաշխիչ ավտոմատներ, լցակետեր, հորեր, խողովակներ և այլն) կայանի այլ գործողությունների ու հարմարանքների նկատմամբ,

օր՝ մեքենայի լվացման մաս, խանութ, սննդի կետ, մեքենայի վերանորոգման կետ կամ ռադիոհաճախականության փոխանցման սարքավորումների:

- բենզինի սարքավորումների գտնվելու վայրը՝ կայանից դուրս գտնվող հարմարությունների համեմատ, օր՝ հեռավորությունը զբաղեցված այլ շենքերից, ստորգետնյա թունելներից, հանրային գետնանցումներից, նկուղներից:
- կայանի կառուցվածքը՝ մեքենաների ճանապարհի և բաշխիչ ավտոմատների վերահսկման առումով;
- կայանին առանձնահատուկ գործոններ, օր՝ գրունտային պայմանները և ջրի հոսանքները:

Ի՞նչ է ռիսկի գնահատումը

Սույն փաստաթղթի նպատակով ռիսկի գնահատում նշանակում է մանրակրկիտ քննություն, թե ինչպես բենզինը կարող է առաջացնել հրդեհ և պայթյուն: Այն թույլ է տալիս որոշել, թե Դուք անվտանգության բավականաչափ միջոցառումներ (վերահսկման միջոցառումներ) արդեն ձեռնարկել եք՝ մարդկանց անվտանգությունն ապահովելու նպատակով, թե ավելին անելու կարիք կա: Դուք չպետք է վերացնեք ռիսկը. իրականում անհնար է «զրոյական» ռիսկ ունենալ, սակայն պետք է ապահովեք, որպեսզի այն այնքան ցածր լինի, որքան հնարավոր է խելամտության սահմաններում:

Ռիսկի կառավարում

Առաջարկվող կանոնակարգով սեփականատերերը պետք է գնահատեն բենզինին առնչվող գործողությունների ռիսկերը աշխատողների և յուրաքանչյուրի՝ հասարակության ներկայացուցիչների համար: Բացի բենզակայանի ընդհանուր անվտանգությանը նպաստելուց, սա նաև նպաստում է բիզնեսին:

ՌԻՍԿԸ ՎԵՐԱՅՍԿԵԼՈՒ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ

Դուք պարտավոր եք ապահովել, որպեսզի Ձեր տարածքում վտանգավոր ապրանքների պահեստավորման և դրանց հետ աշխատանքի ցանկացած ռիսկ հսկողության տակ լինի:

Ռիսկը վերացնելու առաջնային պարտավորություն.

- Եթե դա հնարավոր չէ, ռիսկը պետք է որքան հնարավոր է նվազեցվի.
- Կանոնակարգերը Ձեր վրա դնում են նաև որոշակի պարտավորություններ՝ վտանգավոր ապրանքների պահեստավորման և դրանց հետ աշխատանքի որոշակի ասպեկտներին առնչվող ռիսկերը հսկելու համար: Այդ կոնկրետ պարտավորությունների կիրառումը չի վերացնում ռիսկը վերահսկելու Ձեր գլխավոր պարտավորությունը:
- Ռիսկերը վերահսկելու պարտավորությունը կարելի է բավարարել՝ իրականացնելով այդ փաստաթղթերով նախատեսված հատկորոշված ռիսկերի վերահսկում.
- Ռիսկի վերահսկումը պետք է ապահովի, որպեսզի տարածքում պահեստավորման և պահպանման պայմանները լինեն նույնը կամ խիստ նման լինեն այդ կարգի իրավիճակների համար կիրառվող փաստաթղթերի որոշակի և ընդհանուր վերահսկման պայմաններին.
- Շատ դեպքերում փաստաթղթերը սահմանում են կոնկրետ ռիսկերի վերահսկում, որոնք կարող են ուղղություն տալ կանոնակարգերով նախատեսված ռիսկերի վերահսկման պարտավորություններից շատերի մասով:

Արդյո՞ք բոլոր բենգալայանները պետք է ձեռնարկեն անվտանգության միևնույն միջոցառումները:

Ո՛չ: Միջադեպերի և դրանց հետևանքների հնարավորությունը տարբերվում են ըստ կայանների: Հետևաբար, միջադեպերը կանխելու համար անհրաժեշտ գործողությունները տարբեր կլինեն: Բենգալայաններում բռնկման և պայթյունի ռիսկերը կարող են կառավարվել հետևյալի միջոցով՝

- ինժեներական վերահսկողություն/ֆիզիկական անվտանգություն (հայտնի է նաև որպես սարքավորում)՝ օրինակ բենզինի չափից շատ լցվելը կանխող սարքի տեղադրություն.
- կառավարման վերահսկողություն, որը նվազեցնում է ռիսկը՝ աշխատանքային համակարգերի կիրառմամբ, օրինակ՝ այն կայանում, որտեղ բենգատարը պետք է մանևրի, վերահսկողության համակարգը կնվազեցնի բախման ռիսկը և բենզինի հնարավոր թափվելը.
- համատեղ՝ ինժեներական և կառավարման վերահսկման զուգակցություն:

Ինժեներական վերահսկողության կամ ֆիզիկական անվտանգության միջոցով ռիսկի նվազեցումը մարդկանց անվտանգությունն ապահովելու հատկապես արդյունավետ եղանակ է, քանի որ այս միջոցառումները միշտ կան և հավանականությունը մեծ չէ, որ դրանք կձախողվեն: Սակայն ինժեներական վերահսկողության սարքերի տեղադրման ժամանակը, գլխացավանքը, ֆինանսական արժեքը և ֆիզիկական բարդությունը կարող է նշանակել, որ դա կիրառվում է միայն խելամտության սահմաններում՝ ներմուծելով այն ժամանակ, երբ նոր կայան է կառուցվում կամ նյութապես փոխվում է գոյություն ունեցող կայանը:

Նոր կայաններ

Սեփականատիրոջ պարտավորությունն է ապահովել, որպեսզի աշխատավայրը նախագծվի, կառուցվի և պահպանվի այնպես, որ նվազեցվի ռիսկը:

Երբ կայանը նախագծվում և կառուցվում է, պետք է հնարավոր լինի ներկառուցել ինժեներական վերահսկողության սարքեր, որպեսզի կառավարման վերահսկողության և աշխատանքային համակարգերի վրա ավելի քիչ հույս դրվի:

Գոյություն ունեցող կայաններ

Եթե գնահատել եք ռիսկերը և որոշել, որ վերահսկողության առկա միջոցները համապատասխանաբար ապահովում են մարդկանց անվտանգությունը, ապա այլ միջոցառումներ ձեռնարկելու անհրաժեշտություն կարող է չառաջանալ: Սակայն, եթե եկել եք այն եզրակացության, որ վերահսկողության առկա միջոցառումներն անհամապատասխան են, ապա հարկավոր է այլ միջոցառումներ ներմուծել: Եթե ռիսկը ցածր է, ապա ինժեներական վերահսկման միջոցների ներմուծման ընդհանուր ծախսը կարող է մեծապես անհամամասնական լինել և կառավարման արդյունավետ միջոցները կարող են բավարար լինել: Սակայն, եթե ռիսկը մեծ է, հարկավոր է մտածել ինժեներական վերահսկման մասին՝ անկախ դրա ընդհանուր արժեքից: Հիշեք, որ լրացուցիչ միջոցների համար վճարելու Ձեր կարողությունը որոշիչ գործոն չէ դրանց ներմուծման հարցում:

Օրինակ, եթե բենգատարը պետք է ետպտույտ կատարի կամ մանևրի կայանում, լցակետում ճիշտ դիրք ընդունելու համար, կարող են պահանջվել մեկ կամ մի քանի միջոցառումներ՝ նվազեցնելու բախման ռիսկը, որը կարող է բենզինի թափվելու պատճառ դառնալ: Դուք պետք է ուսումնասիրեք յուրաքանչյուր տարբերակի համեմատական ծախսերը և դրանց ընձեռած վերահսկման աստիճանը: Այդ տարբերակները ներառում են՝

- լցակետերի կամ խոչընդոտների և խանգարող իրերի տեղափոխում (ինժեներական վերահսկողություն);

- դեպի կայան նոր մուտքային կետերի ստեղծում՝ մատչելիությունը բարձրացնելու համար (ինժեներական վերահսկողություն);
- կայանի փակում, երբ բեռագատարը տարածքում է (կառավարման վերահսկողություն՝ աշխատանքի համար);
- կազմակերպել, որպեսզի մատակարարումները տեղի ունենան ոչ ծանրաբեռնված ժամերին, երբ կայանում կամ դրա շրջակայքում ավելի քիչ մարդ է լինում (կառավարման վերահսկողություն);
- կազմակերպել, որպեսզի կայանի փորձառու անդամը ուղղություն տալով օգնի բեռագատարի վարորդին (կառավարման վերահսկողություն՝ աշխատանքի համար)։

Ռիսկի վերահսկում

Ի՞նչ է ռիսկի վերահսկումը:

- Ռիսկի վերահսկումը վտանգավոր ապրանքների պահեստավորման և պահպանման հետ կապված ռիսկերի վերահսկման ուղղությամբ համապատասխան միջոցառումներ սահմանելու և իրականացնելու գործընթացն է:
- Ռիսկերի վերահսկման միջոցառումների պլանավորման և իրականացման ժամանակ պետք է խորհրդակցել աշխատողների և Ձեր տարածքում աշխատանք կատարող այլ անձանց հետ, ում վրա, որ կարող են ազդել վտանգավոր ապրանքները:

Ի՞նչ է նշանակում «Իրագործելի»:

«Իրագործելի» պարզապես չի նշանակում արժեք: Իրագործելիությունը որոշելու համար հարկավոր է հաշվի առնել՝

- Դիտարկվող վտանգի կամ ռիսկի մեծությունը. Ինչպիսի՞ն կարող է լինել վտանգավոր ապրանքների պահեստավորման և պահպանման վնասը մարդկանց վրա կամ ինչպիսի՞ վնաս կարող է այն հասցնել գույքին: Ինչպիսի՞ն կարող է լինել մարդկային կամ գույքային վնասը, և քանի՞ հոգու վրա կարող է դա անդրադառնալ:

- Գիտելիքներ վտանգի կամ ռիսկի մասին և այդ վտանգը կամ ռիսկը վերացնելու կամ մեղմացնելու եղանակների մասին: Ի՞նչ է հայտնի վտանգավոր ապրանքների պահեստավորման և պահպանմանը առնչվող վտանգների կամ ռիսկերի, ինչպես նաև ռիսկը վերահսկելու եղանակների մասին: Վտանգավոր ապրանքներ արտադրողներն ու մատակարարողները ի՞նչ գիտեն վնասների կամ ռիսկերի մասին: Ի՞նչ են անում նման վտանգավոր ապրանքներով աշխատող ընկերությունները՝ ռիսկը վերահսկելու ուղղությամբ: Ի՞նչ տեղեկություններ կարող են տրամադրել ոլորտի մասնագետներն ու կազմակերպությունները, միություններն ու պետական գերատեսչությունները:

- Եղանակների առկայություն կամ համապատասխանություն, որոնց օգնությամբ հնարավոր կլինի վերացնել կամ մեղմացնել վտանգը կամ ռիսկը: Ռիսկի վերահսկման միջոցները, որ ընտրել եք հե՞շտ է ճարել: Դրանք համապատասխանո՞ւմ են տարածքին և աշխատողներին:

- Վտանգը կամ ռիսկը վերացնելու կամ մեղմացնելու արժեքը. Ռիսկի վերահսկման արժեքը համապատասխանո՞ւմ է ստացվող օգուտներին: Ռիսկի վերահսկման միջոցների ընտրության և իրականացման վրա ծախսված ժամանակն ու գումարը պետք է հանգեցնեն վտանգավոր ապրանքների օգտագործումից առաջացող ռիսկերի վերացման կամ զգալի նվազեցման:

ՌԻՍԿԵՐԻ ԿԱՆԽՈՒՄ

Տարածքը չպետք է օգտագործվի վտանգավոր ապրանքների պահեստավորման և պահպանման համար, եթե տարածքը, կայանը, գործընթացները, համակարգերը, աշխատանքային համակարգերը և գործողությունները նախատեսված չեն վտանգավոր ապրանքների պահեստավորմանն ու պահպանմանը առնչվող ռիսկերի չեզոքացման համար, իսկ եթե դա հնարավոր չէ՝ ռիսկը հնարավորինս նվազեցնելու համար:

Տարածքի նախագծում

Տարածքի լավ նախագիծը ռիսկը նվազեցնելու ամենաարդյունավետ գործիքն է: Դա նշանակում է՝

- հիմնադրման ծախսերի նվազեցում.
- խուսափում վատ նախագծված տարածքի հետևանքով առաջացող գործառնական բարձր ծախսերից.
- խուսափում աշխատանքային բարդ համակարգերից՝ վատ նախագծված տարածքի սահմանափակումների պատճառով:

Նախագծման արդյունավետ գործընթացը նշանակում է, որ խնդիրները կարելի է կանխատեսել և լուծել նախքան դրանց իրական բարդացումը:

Տարածքի կառուցվածքը կազմելիս հարկավոր է հաշվի առնել բոլոր արտաքին գործոնները, ինչպիսիք են գտնվելու վայրի և հակահրդեհային համակարգերի համապատասխանությունը արտակարգ ծառայության մարմնի գործառնական պահանջներին:

Ցածր ռիսկայնություն ունեցող գործընթացի մշակում

Դուք պետք է կանխեք քիմիական կամ ֆիզիկական գործընթացին առնչվող ռիսկը՝ ընդունելով աշխատանքային ամենահարմար եղանակը կամ համակարգը: Եթե քիմիական գործընթացի հետ եք առնչվում, ապա պետք է հաշվի առնեք արձագանքման ուղիները՝

- արձագանքման որոշակի ուղու ընտրության վրա կազդեն բարդությունը, սարքավորումները, արդյունավետությունը, կողմնակի արդյունքները, արժեքը, վստահելիությունը և էներգիայի պահանջարկը.
- եթե ֆիզիկական գործընթաց կա՝ հաշվի առեք մի շարք այլընտրանքներ: Օրինակ՝ գոլորշացումը կարող է նախընտրելի լինել սուբլիմացիոն չորացումից, որը ներառում է ջերմաստիճանի և ճնշման նվազեցում.
- Դուք պետք է որոշեք վտանգները և գնահատեք ռիսկերը՝ կապված նկատի առնվող աշխատանքային գործընթացներից յուրաքանչյուրի հետ: Ընտրեք **ռիսկը վերացնող** գործընթաց: Եթե դա իրատեսական չէ, հաստատեք գործընթաց, որն **առավել արդյունավետ է նվազեցնում ռիսկը**.
- գործընթացը ընտրելուց հետո պետք է որոշեք, գնահատեք և վերահսկեք վտանգները, որոնք կարող են առնչվել այդ գործընթացում վտանգավոր ապրանքների օգտագործման հետ:

Վերացում

Ռիսկի նվազեցման ամենաարդյունավետ եղանակը աղբյուրի մոտ ռիսկերի վերացումն է: Սա ներառում է կամ վտանգավոր ապրանքների վերացում կամ ռիսկը խթանող գործողություններ: Եթե Դուք պահեստավորում և պահում եք վտանգավոր ապրանքներ և

վտանգավոր ապրանքները առանցքային են կայանի աշխատանքի համար (օրինակ՝ եթե Ձեր հիմնական գործը վտանգավոր ապրանքների պայմանագրային պահեստավորումն է), ապա վտանգավոր ապրանքների հետ կապված բոլոր ռիսկերի վերացումը հավանական չէ:

Ռիսկին նպաստող գործողության վերացման օրինակներից են՝

- դյուրավառ փաթեթով պատված վտանգավոր նյութերի տեղափոխման համար կիրառվող եղանակավոր ամբարձիչը (փաթեթների հնարավոր բռնկում և մեխանիկական վնասված) փոխարինել կոնվեյերային համակարգով: Այս դեպքում վարորդի հմտություններից և հոգատարությունից կախված գործողությունը վերացվում է և փոխարինվում մի եղանակով, որը կախված չէ օպերատորի հմտություններից և հոգատարությունից.
- մեծ բաց տարայի ձեռքով լցման գործընթացի փոխարինում, որը կարող է դյուրավառ և տոքսիկ վտանգավոր ապրանքների ռեակցիայով մեծ բաց հորերում (հիմնական ռիսկն է հրդեհը, պայթյունը, տոքսիկ արտանետումները կամ արտահոսքը) փոխարինել շարունակական գործընթացով, որի պարագայում կիրառվում է խողովակային խառնում և ռեակցիա (հիմնական ռիսկ՝ արտահոսք): Այս դեպքում ձեռքով լցնելու գործողությունը վերացվում է, սակայն գործընթացը (քիմիական) չի փոխվում.
- տրոհման նկատմամբ զգայուն վտանգավոր ապրանքների փոշու թաց խառնում՝ վտանգավոր չոր խառնման գործընթացի փոխարեն:

Ինժեներական վերահսկման միջոցներ

Ինժեներական վերահսկման միջոցները օգտագործում են ինժեներական միջոցներ՝ կառուցվածքների, աշխատանքների, սարքավորման և գործընթացների ֆիզիկական առանձնահատկությունները փոխելու համար, որպեսզի նվազեցվի վտանգավոր ապրանքների պահեստավորմանը և պահպանմանը առնչվող ռիսկը: Սրան հասնում են մի շարք եղանակներով՝

- նվազեցնելով վտանգավոր ապրանքների ստեղծումը.
- զսպելով կամ ճնշելով վտանգավոր ապրանքները, այդ թվում՝ դրանց գոլորշին և փոշին.
- վերացնելով, սահմանափակելով կամ վերահսկելով վտանգավոր գործընթացները, աշխատանքները կամ սարքավորումները, որոնք կարող են ռիսկ ներկայացնել վտանգավոր ապրանքների համար.
- պաշտպանելով վտանգավոր ապրանքները և սարքերը արտաքին վտանգներից և (կամ) միջավայրային այնպիսի գործոններից, որոնցից են անձրևը կամ արևի ճառագայթները.
- հոսքի կամ կաթոցի դեպքում սահմանափակել աղտոտման տարածքը:

Ինժեներական վերահսկման միջոցները, որ պետք է հաշվի առնել, ներառում են՝

- վտանգավոր նյութերի կամ արտաքին վտանգների ամբողջական կամ մասնակի ներառում.
- ապահովել հոսքի համապատասխան վերահսկողություն՝ կանխատեսելի ամենախոշոր հոսքը կանխելու համար (տես 19.6 բաժինը).
- հատկորոշել և տեղադրել էլեկտրական համապատասխան սխեմա, հարմարանքներ և սարքավորումներ՝ բռնկման վտանգը նվազագույնի հասցնելու համար (տես 19.8 բաժինը).

- ապահովել համապատասխան օդափոխություն, այդ թվում՝ արտամոխիչ օդափոխություն՝ դյուրավառ կամ վտանգավոր միջավայրը վերացնելու նպատակով (տես 19.9 բաժինը);
- ավտոմատացնել գործընթացները՝ մարդու կողմից թույլ տրվող թերությունները և սխալները կանխելու համար.
- հարմարեցնել հեղուկի մակարդակի, ճնշման և (կամ) ջերմաստիճանի դետեկտորներ և վերահսկման միջոցներ՝ կորուստը նվազեցնելու և վնասակար միջավայրի առաջացումը նվազագույնի հասցնելու, ինչպես նաև արտահոսքն ու չվերահսկված ռեակցիաները վերացնելու համար.
- տեղադրել կրիտիկական վերահսկման անվտանգության սարքեր, ազդանշաններ և կրիտիկական անջատման սարքեր.
- տեղադրել լույսեր, որոնք իրականացվելիք աշխատանքների համար բավականաչափ լուսավորություն են ապահովում (տես 19.10 բաժինը).
- տեղադրել հակահրդեհային համակարգեր և հրդեհի վերահսկման համակարգեր (տես 23 բաժին).
- հարմարեցնել համապատասխան պաշտպանիչ սարքեր՝ սարքավորումները պաշտպանելու այնպիսի արտաքին վտանգներից, ինչպիսիք են մեքենաների արագությունից պաշտպանող գոգավորությունները:

ԻՆՉՊԵՐՍ ԿԱՏԱՐԵԼ ՌԻՍԿԻ ԳՆԱՅԱՏՈՒՄ

Վտանգների բացահայտումը կարևոր առաջին քայլ է: Այս փաստաթուղթն օգնում է բացահայտել ամենախոշոր վտանգները և ուղղություն է տալիս, թե ինչպես պետք է վարվել դրանց հետ: Այն չի սահմանում անվտանգության հասնելու որոշակի կամ նեղ ուղիներ, սակայն ընդհանուր մոտեցում է առաջարկում, որին կարելի է հետևել յուրաքանչյուր բեմզակայանում:

Հետևյալ հինգ քայլերը առաջարկում են համակարգված մոտեցում՝ բեմզակայաններում վտանգները բացահայտելու և ռիսկերը կառավարելու համար:

ՔԱՅԼ 1 ԲԱՅԱՀԱՅՏԵԼ – թարմ հայացք զցեք տարածքի վրա և որոշեք, թե հրդեհի և պայթյունի վտանգ որտեղ կարող է լինել:

ՔԱՅԼ 2 ՀԱՇՎԻ ԱՌՆԵԼ – որոշեք, թե ինչը կարող է խափանվել և ում վրա կարող է ազդել:

ՔԱՅԼ 3 ԳՆԱՀԱՏԵԼ – ուսումնասիրեք բացահայտածը և որոշեք, թե անվտանգության արդեն ձեռնարկված միջոցառումները բավական են խափանումները կանխելու կամ ինչ-որ բան պատահելու դեպքում՝ հետևանքները մեղմելու համար, թե լրացուցիչ գործողությունների կարիք կա:

ՔԱՅԼ 4 ԱՐՉԱՆԱԳՐԵԼ – արձանագրեք Ձեր բացահայտածը:

ՔԱՅԼ 5 ՎԵՐԱՆԱՅԵԼ – մտածեք, թե հաջորդ անգամ երբ կարիք կլինի վերանայել գնահատումը:

ՔԱՅԼ ԱՌԱՋԻՆ. Ուսումնասիրեք, թե որ ոլորտներում կարող է հրդեհի կամ պայթյունի վտանգ լինել:

Վտանգները բացահայտելու համար Գ-ուք պետք է իմանաք տեղանքը, ինչպես է այն գործում, դրա շրջակայքը և տեղադրված սարքավորումների հնությունը, ապրանքանիշը և տեսակը: Աշխատողները կամ անվտանգության ներկայացուցիչները հնարավոր է, որ

կարողանան լրացնել այն բացթողումները, որոնք Դուք չեք նկատել: Տեղանքի հատակագիծը նույնպես կարող է օգտակար լինել ռիսկի գնահատման ժամանակ: Բենզինի գոլորշու կուտակման վայրերը որոշելիս՝ պետք է պարզել, թե որտեղից կարող է գոլորշիացում տեղի ունենալ և դա օրինական պահանջ է:

ՔԱՅԼ ԵՐԿՐՈՐԴ. Մտածեք, թե ինչ խափանումներ կարող են լինել և ով կարող է վնասվել:

Յուրաքանչյուր գործողության համար որոշեք, թե արդյո՞ք և ինչպե՞ս կարող է բենզինը թափվել: Մտածեք, թե որքան կարող է թափվել կամ արտահոսել, ինչ ուղղությամբ այն կարող է շարժվել և որտեղ կհավաքվի: Դիտարկեք բռնկման հնարավոր աղբյուրները: Հաշվի առեք մարդկանց կողմից կատարվող սխալները և այն փաստը, որ մարդիկ միշտ չէ, որ հետևում են ցուցումներին կամ իրենց պատասխանատու են զգում: Օրինակ՝ հաճախորդները կարող են վատ կայանել մեքենան և փակել բենզատարների կամ վթարային ելքերի ճանապարհը: Նրանք կարող են նաև փորձել բենզինով լցնել ոչ համապատասխան տարան կամ մեքենան լիցքավորելիս՝ ծխել: Հաշվի առեք բոլոր աշխատանքները, այդ թվում՝ մաքրումը, պահպանումը և այլն, ինչպես նաև այն աշխատանքները, որոնք հազվադեպ են տեղի ունենում: Հնարավոր հրդեհի կամ պայթյունի մասին մտածելիս՝ նկատի ունեցեք մարդկանց առավելագույն թիվը, որոնք կարող են ենթարկվել դրանց: Ներառեք նրանց, ովքեր աշխատում են՝

- բենզալցակայանում.
- գալիս են կայան՝ բենզին գնելու.
- այցելում են կայան այլ նպատակներով, ինչպես օրինակ՝ կապալառուներ կամ հաճախորդներ, որոնք օգտվում են տարածքի խանութից կամ մեքենայի լվացման կետից.
- զբաղեցնում են հարակից տարածքը.
- համասեփականատեր են և (կամ) այլ բիզնես են աշխատեցնում տարածքում:

Յուրաքանչյուր դեպքում մտածեք, թե ինչ կարող է պատահել կամ ինչ կարող է խափանվել և ներառեք առավել ու ամենաքիչ հավանական դեպքերը, որ կարող են պատահել:

Ներառեք ամենավատ դեպքերը, որ կարող են պատահել և նրանք, որտեղ հնարավոր է, որ որևէ նշույլ կամ կանխագագում նկատելի չլինի: Գրավոր արձանագրեք Ձեր բացահայտումները և վտանգների համար արդեն նախատեսված միջոցառումները:

ՔԱՅԼ ԵՐԿՐՈՐԴ. Գնահատեք Ձեր բացահայտումները և որոշեք անվտանգության լրացուցիչ միջոցառումների անհրաժեշտությունը

Դուք օրենքով պահանջվող ամեն ինչ արե՞լ եք, որպեսզի ապահովեք մարդկանց անվտանգությունը: Քննության առեք անվտանգության արդեն ձեռնարկված միջոցառումները: Թեպետ կոնկրետ միջադեպի տեղի ունենալու հավանականությունը փոքր է, այնուամենայնիվ, Դուք պետք է հաշվի առնեք հետևանքները, եթե ինչ-որ բան տեղի ունենա: Եթե ռիսկերը արդեն իսկ բավականին ցածր են, լրացուցիչ միջոցառումներ ներմուծելու անհրաժեշտություն չկա: Սակայն, եթե որոշեք, որ ավելին անելու անհրաժեշտություն կա, պետք է դիտարկեք ռիսկը վերահսկելու կամ նվազագույնի հասցնելու այլ տարբերակներ:

Նման երկու տարածքներ լինել չեն կարող, հետևաբար, հնարավոր չէ ուղղակիորեն թվարկել, թե ինչ պետք է անել: Եթե անհրաժեշտ է խորհուրդ հարցրեք և հիշեք, որ ռիսկերի գնահատման պատշաճ իրականացման համար Դուք եք պատասխանատու: Որոշ

փոփոխությունների իրականացումը (ինչպես օրինակ՝ օդափոխման խողովակների տեղափոխումը) կարող է ժամանակ պահանջել և կարող են անհրաժեշտ լինել միջանկյալ քայլեր՝ ռիսկը նվազագույնի հասցնելու համար:

Երբ որոշում եք, թե ինչ պետք է արվի և համապատասխան գործողություն եք իրականացնում, հարկավոր է ստուգել, որպեսզի միջոցառումներն աշխատեն: Թե ինչպես պետք է դա անեք, կախված կլինի Ձեր կատարած փոփոխությունների բնույթից:

ՔԱՅԼ ՉՈՐՐՈՐԴ. Բացահայտումների արձանագրում

Դուք պետք է արձանագրեք ռիսկերի գնահատման խոշոր բացահայտումները: Արձանագրված տեղեկությունները պետք է ներառեն՝

- խոշոր վտանգները, այսինքն՝ նրանք, որոնք լուրջ ռիսկ են ներկայացնում աշխատողների կամ հանրության համար, որոնց անվտանգությունը վտանգի տակ կլինի, եթե ինչ-որ բան խափանվի.
- մարդիկ, որոնք վտանգի տակ են.
- վերահսկման առկա միջոցառումները և դրանց միջոցով ռիսկի վերահսկման չափը. սա ոչ թե պետք է կրկնօրինակի այն մանրուքները, որոնք առավել մանրամասնորեն նկարագրված են այնպիսի փաստաթղթերում, ինչպիսիք են արտադրողների ցուցումները, առողջապահության և անվտանգության քաղաքականությունն ու ընթացակարգերը, ընկերության կանոնները և այլն, այլ Դուք պետք է դրան անդրադառնաք, եթե Դուք նպատակադրված եք դրանց վստահել:

ՔԱՅԼ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ. Վերանայեք Ձեր գնահատումը

Ռիսկի գնահատումը հարատև չէ: Դուք պետք է վերանայեք Ձեր գնահատականը, եթե կասկածում եք, որ այն այլևս վստահելի չէ կամ բարելավման կարիք ունի: Կայանի կամ գործառնական ընթացակարգերի ցանկացած փոփոխություն կարող է ազդել ռիսկի աստիճանի վրա, հետևաբար, արդյունքը պետք է գնահատել և հասկանալ: Թեպետ առանձին կամ փոքր փոփոխությունները կարող են առանձնապես ազդեցություն չունենալ գնահատման վրա, սակայն իրականացված մի քանի փոփոխությունները համատեղ կարող են հավաքական և զգալի ազդեցություն ունենալ: Կանոնավոր կերպով ռիսկի գնահատման պլանավորված վերանայումը կառավարման լավ պրակտիկա է. վերանայումների միջև ընկած ժամանակահատվածը կախված կլինի ռիսկի բնույթից, վերահսկման ձեռնարկված միջոցառումներից և հետագա փոփոխությունների պլաններից:

ԲԵՆՁԻՆԻ ԹԱՓԿԵԼԸ ԵՎ ԱՐՏԱՅՈՒՔԸ

Արտահոսքն ու կորուստը կարող են տեղի ունենալ տարբեր եղանակներով: Սա ներառում է հորերի կամ խողովակների խափանումը, բեռնման ժամանակ տեղի ունեցող վթարները, բաշխիչ ավտոմատների վնասվածքը կամ սխալ օգտագործումը և բենզինի լցնելը ոչ հարմար տարաների մեջ: Դուք պետք է քայլեր ձեռնարկեք՝ այս կարգի միջադեպերը կանխելու և արտահոսքի հավանական կամ կասկածելի աղբյուրները բացահայտելու համար, որպեսզի ժամանակին կարողանաք ճշգրիտ գործողություն ձեռնարկել: Կաթոցների փաստը կարելի է հայտնաբերել, օրինակ՝ վառելիքի պաշարների կամ բենզակայանում կամ դրա շրջակայքում բենզինի չափից ավելի ուժեղ հոտի ուսումնասիրությունից:

Ավելի հավանական է, որ բենզինը կաթա բաքերից և խողովակներից, եթե սարքավորումները վատ են տեղադրված, համապատասխան կերպով չեն տեղադրված կամ հին են: Ստորգետնյա հորերում ջրի առկայության պարբերական ստուգումը կարող է ցույց

տալ հորի պատերի կամ խողովակաշարի միացման կետերի քայքայումը: Ձեր կողմից կիրառվելիք եղանակները կախված կլինեն բենզակայանում ռիսկի աստիճանից:

Արտահոսքը պետք է արագորեն վերացնել: Թեթևակի կաթոցները կամ արտահոսքը Դուք կարող եք կանխել չոր ավազի կամ ներծծող այլ նյութերի միջոցով: Հիշեք, որ այս նպատակի համար օգտագործված նյութերը կներծծվեն բենզինով, այնպես որ պետք է ապահովեք, որպեսզի դրանք վերամշակվեն անվտանգության, անհրաժեշտության դեպքում վնասակար թափոնների վերամշակման մասնագետի կողմից: Եթե նախքան վերամշակումը նախատեսում եք պահեստավորել աղտոտված այդ նյութերը, ապա օգտագործեք ապահով վայր, ինչպես օրինակ՝ փակ արկղ կամ այլ տարա, որը հարմար կհամարեք: Բենզինով ներծծված մյուս նյութերի, ինչպես օրինակ՝ հագուստի, փալասների կամ հողի հետ վարվեք նույն կերպով:

Պատահարները, որոնց ժամանակ աշխատողների և հաճախորդների վրա բենզին է լցվում, կանխատեսելի են: Այնպիսի միջադեպերը, երբ բենզատարից բենզին ընդունելու ժամանակ աշխատողների վրա բենզին է լցվում, իսկ հաճախորդների վրա բենզին է լցվում, երբ լիցքավորման բաշխիչ ավտոատի և խողովակի միացման մասը պոկվում է, կարող են պատահել և պատահում են: Ողջ մարմինը ծածկող անջրաթափանց համազգեստների, ինչպես նաև հանդերձարանի ու լոգանքի հնարավորության ապահովումը վերահսկման միջոց է, որի միջոցով նվազեցվում է ինչպես առողջությանը, այնպես էլ անվտանգությանը սպառնացող ռիսկը, որն ավելի բարձր է, բենզինով ներծծված հագուստ կրելու դեպքում:

ՎԵՐԱՀՍԿՄԱՆ ԵՎ ԲՈՆԿՄԱՆ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐ

Վտանգավոր տարածքի դասակարգում

Հրդեհի համար անհրաժեշտ են երեք տարրեր՝ վառելիք (այս դեպքում՝ բենզին), թթվածին և բռնկման աղբյուր: Եթե Դուք վերահսկում կամ վերացնում եք այս գործոններից որևէ մեկը կամ բոլորը, ապա հրդեհը կկանխվի: Կայանը ապահով կերպով աշխատեցնելու համար՝ Դուք պետք է իմանաք, թե որտեղ կարող են լինել բենզինի գոլորշու դյուրավառ կամ պայթյունավտանգ կուտակումներ և բռնկման աղբյուրները հեռու պահեք այդ տարածքներից:

Գոտի 0	որտեղ միշտ կամ երկար ժամանակահատվածներով առկա է լինում պայթյունավտանգ օդազազային խառնուրդ:
Գոտի 1	որտեղ նորմալ աշխատանքի դեպքում հնարավոր է, որ առաջանա պայթյունավտանգ օդազազային խառնուրդ:
Գոտի 2	որտեղ նորմալ աշխատանքի դեպքում չպետք է, որ առաջանա պայթյունավտանգ օդազազային խառնուրդ, իսկ եթե առաջանա, ապա դա կլինի միայն կարճ ժամանակով:
Այդ գոտիներից դուրս գտնվող տարածքները համարվում են ոչ վտանգավոր:	

Օրենքը նախատեսում է պահանջ, որպեսզի պայթյունավտանգ մթնոլորտ առաջանալու հավանականություն ունեցող տարածքները բաժանվեն գոտիների՝ ըստ մթնոլորտի առաջանալու հնարավորության և կայունության: Գոտիների բաժանված տարածքները պետք է պահպանվեն բռնկման աղբյուրներից՝ թվարկված կամ պայթյունավտանգ միջավայրերում աշխատելու համար նախատեսված սարքավորումների և պաշտպանիչ համակարգերի ընտրության միջոցով:

Եթե մարդիկ աշխատում են գոտիների բաժանված տարածքում, ապա նրանց պետք է տրամադրվի աշխատանքային համապատասխան հագուստ, որը պայթյունավտանգ միջավայրում բռնկման էլեկտրոստատիկ հոսանքի առաջացման ռիսկ չի ստեղծում: Կանոնակարգային այս պահանջը բավարարելու համար՝ կայանի ամենօրյա աշխատանքի ընթացքում կամ կայանի անվտանգության ընթացակարգերի համաձայն լցահրապարակում աշխատանքի ընդունվածների կատարած աշխատանքը պետք է գնահատվի: Օրինակ՝ եթե կայանում մատակարարումը կատարվում է վարորդի միջոցով, իսկ բենզատարի վարորդին պետք է օգնի աշխատակազմի անդամներից մեկը, ապա (ինչպես բենզատարի վարորդի դեպքում) ակնկալվում է, որ նրանց պետք է տրամադրել ստատիկ կոշիկներ: Հակաստատիկ եղանակակալում կամ արտաքին հագուստը սովորաբար պարտադիր չէ կրել լցահրապարակի աշխատողների կողմից իրականացվող աշխատանքային գործունեության ընթացքում, եթե նրանք չեն հանում այդ (սովորական) հագուստը բարձր ռիսկայնության գոտիներից որևէ մեկում:

Հավաստիանալը

Նախքան առաջին անգամ բենզակայանի օգտագործումը՝ գործատուն պետք է ապահովի, որպեսզի մի փորձառու անձնավորություն ստուգի պայթյուններից դրա ընդհանուր ապահովագրվածությունը:

Կայանի ո՞ր հատվածներն է հարկավոր ստուգել: Ստուգման ժամանակ պետք է նկատի առնվեն կայանի այն մասերը, որտեղ պայթյունավտանգ միջավայր կարող է առաջանալ և, որոնք համարվել են վտանգավոր տարածքներ: Անհրաժեշտ կլինի նաև հաշվի առնել բոլոր սարքավորումները կամ հարմարանքները, որոնք կառաջացնեն վնասակար տարածքներ կամ անհրաժեշտ են վնասակար տարածքները պակասեցնելու համար:

Ե՞րբ պետք է իրականացվի ստուգումը: Հիմնական պահանջը կայանը օգտագործելուց առաջ ստուգման ընթացակարգերի իրականացումն է, սակայն պահանջվում է մշտապես վերաստուգել տեղանքը՝ համոզվելու, որպեսզի կայանում կատարված մեծ փոփոխությունները կամ նոր սարքավորումները պայթյունի անընդունելի ռիսկի տեղիք չտան: Սակայն մեկը-մեկին փոփոխումները կամ վերանորոգումը հետագա ստուգում չեն պահանջում:

Ո՞րն է ստուգման նպատակը: Ստուգումը այն միջոցառումների գնահատումն է, որոնք պահանջվում են, որպեսզի ապահովվի հրդեհի և պայթյունի ռիսկերի պատշաճ վերահսկողություն: Դա ներառում է միջոցառումների ուսումնասիրություն, որպեսզի՝

- կանխվի պայթյունավտանգ միջավայրի առաջացումը.
- վերահսկվեն հրդեհի և պայթյունի ռիսկերը պայթյունավտանգ միջավայրից.
- մեղմվեն հրդեհի և պայթյունի հետևանքները:

Ի՞նչ է ներառում ստուգումը: Ստուգումը ներառում է բենզակայանի դիզայնի գնահատում՝ հրդեհը կամ պայթյունը կանխելու համար և ստուգումներ ու փորձարկումներ՝ ցույց տալու, որ պատրաստի կայանը համապատասխանում է դիզայնի չափանիշներին և առանձնահատկություններին: Ստուգումները ներառում են՝

- պահեստավորման հորերի և ապրանքների ու գուլորշու համապատասխան խողովակների ստուգում, որպեսզի կաթոցներ չլինեն.
- վտանգավոր տարածքի գոտիավորման հատակազծի պատրաստման ապահովում և տեսողական ստուգում, որպեսզի ճիշտ տեսակի սարքավորումներ կիրառված լինեն և տեղադրված լինեն ճիշտ գոտում: Տես ստորև բերված նշումը.
- հավաստիացում, որ վտանգավոր տարածքներում տեղադրված սարքավորումները ճիշտ են տեղադրված և փորձարկված են.

- զգուշացման և տեղեկատվական բոլոր գրությունները փակցված են.
- վտանգավոր տարածքների էլեկտրական և այլ մալուխները պատշաճ կերպով փակված են.
- գոլորշու արձակումը վերահսկող համակարգերը փորձարկված են և ճիշտ են աշխատում.
- չափման և արտահոսքի հայտնաբերման/արտահոսքի վերահսկման համակարգերը ճիշտ են աշխատում.
- հեռացման համակարգերը, այդ թվում՝ յուղի բաժանիչները տեղում են և փորձարկված են.
- անվտանգության բոլոր սարքավորումները տեղադրված են և աշխատում են:

Ստուգման որոշ մասեր կարող են իրականացվել վաղ շրջանում, օրինակ՝ նախագծման ժամանակ, սակայն մյուս մասերը կարող են իրականացվել միայն ավարտելու ընթացքում կամ նույնիսկ բենզինի առաջին մատակարարումից հետո:

Ո՞վ է իրավասու ստուգում իրականացնել: Կայանի օպերատորը պարտավոր է ապահովել, որպեսզի մի փորձառու անձնավորություն ստուգում իրականացնի: Կայանի օպերատորը կարող է լինել այդ փորձառու անձնավորությունը, սակայն հարկավոր է, որպեսզի նա թվարկի ուրիշների օգնությունը, ինչպես օրինակ՝ կայանի նախագծողի, սարքավորումների տեղադրողի, փորձարկող ընկերությունների կամ անկախ անձնավորության կամ կազմակերպության անվանումները: Այդ անձինք պետք է գործնական և տեսական գիտելիքներ ունենան բենզալցակայաններում հրդեհի և պայթյունի վտանգների մասին, որոնք կարող են ձեռք բերած լինել փորձի կամ մասնագիտական վերապատրաստման ժամանակ:

Էլեկտրական սարքավորումներ վտանգավոր գոտիներում

Եթե հնարավոր է, էլեկտրական սարքավորումները պետք է բացառել վտանգավոր գոտիներում: Եթե հնարավոր չէ, օրինակ՝

բաշխիչ ավտոմատի մեջ գտնվող էլեկտրական բաղադրիչները պետք է այնպես տեղադրված կամ պաշտպանված լինեն, որպեսզի կանխեն բենզինի գոլորշուց առաջացող վտանգը: Ավտոմատի այնպիսի բաղադրիչների վրա, ինչպիսիք են պոմպը և միացման տուփերը, պետք է նշան արվի (աջ):

Բռնկման այլ աղբյուրները, որոնք կարող են բերվել վտանգավոր գոտիներ հաճախորդների, աշխատողների կամ կապալառուների միջոցով, պետք է նույնպես վերահսկվեն կամ, նախընտրելի է, որ բացառվեն: Դրանցից են՝

- ծխող մարդիկ կամ ծխելու իրեր՝ այրիչ, օգտագործող մարդիկ.
- իրեր կամ սարքեր, որոնք կարող են կայծ առաջացնել, եթե քսվեն կամ դիպչեն մետաղին, բետոնին կամ աղյուսին.
- բենզինի լիցքավորման ժամանակ աշխատող շարժիչ.
- ռադիո հաճախականություն ունեցող սարքեր (օրինակ՝ արտակարգ ծառայությունների մեքենաներում տեղադրված ռադիոներ).
- ամրացված էլեկտրական սարքեր (օրինակ՝ մեքենայի փոշեծծիչ).
- էլեկտրական շարժական սարքեր (օրինակ՝ բջջային հեռախոսներ և գայլիկոններ).
- տաք մակերեսներ (օրինակ՝ մեքենայի շարժիչի վրա ամրացված տուրբոլիցքավորիչներ և կատալիտիկ կոնվերտորներ).

- բաց բոցեր.
- ստատիկ էլեկտրատեղանք.
- թերմիտ ռեակից (ալյումինի և կոռոզիայի ենթարկված պողպատի շփումից առաջացող կայծ):

Բռնկվող այլ նյութերի պահեստավորում և վաճառք կայանում

Բենզակայանների մեծ մասը բենզոլից բացի վաճառում են նաև այլ իրեր: Եթե Ձեր խանութը վաճառում է բռնկվող հեղուկներ, օրինակ ծխախոտի այրիչի գազ, խորովածի կրակ վառելու համար օգտագործվող հեղուկ, անտիֆրիզ կամ նմանատիպ այլ ապրանքներ, պետք է տեղյակ լինեք անվտանգության միջոցառումներին: Դրանց կարող եք ծանոթանալ ապրանքների փաթեթների կամ պիտակների վրա: Նախասարահում ցուցադրված բոլոր ապրանքները պետք է ապահով կերպով պահեստավորված լինեն և չպետք է խոչընդոտեն երթևեկությանը կամ փակեն վթարային ելքերը:

Կայանում իրականացվող այլ աշխատանքներ

Բռնկման հնարավոր աղբյուրներ փնտրելիս՝ հիշեք կայանում այլ աշխատանքների մասին, ինչպիսիք են օրինակ՝ խանութները, արհեստանոցները, արագ սնման կետերը և մեքենայի լվացման կետերը: Նույնիսկ եթե այդ կետերը վտանգավոր գոտում չեն, մարդիկ դրանց հասնելու կամ դրանցից ետ վերադառնալու համար կարող են անցնել այդ գոտիներով՝ տարածք բերելով բռնկման աղբյուրներ: Տեղանքի լավ նախագծումը կարող է օգնել, որպեսզի սա տեղի չունենա: Եթե նախատեսում եք փոփոխություններ կատարել տեղանքում, դրանք կարող են նյութական փոփոխություն մտցնել «հաստատված դասավորությանը» և այդ դեպքում պահանջվում է Բենզալիցքավորման արտոնագրող մարմնի հավանությունը:

ԳՈՐԾԱՌՆԱԿԱՆ ԵՎ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳԵՐ

Գործառնական ընթացակարգեր

Ինչո՞ւ են պետք գործառնական ընթացակարգերը:

- Բենզալիցքավորման գործառնական կյանքում մարդիկ առանցքային մաս են կազմում, այնպես որ աշխատանքի և ընթացակարգերի լավ համակարգերը՝ միջադեպերը կանխելու կարևոր եղանակներ են, որոնք նվազեցնում են տեղի ունեցած միջադեպերի հետևանքները:
- Ապահովեք, որպեսզի ընթացակարգերը ըմբռնելի լինեն և, որ կայանում աշխատող յուրաքանչյուր անձնավորություն իմանա և կիրառի դրանք: Պարբերաբար ստուգեք, որպեսզի ընթացակարգերին հետևեն և, որ դրանք աշխատող լինեն: Վերանայեք դրանք՝ հանգամանքների փոփոխությանը զուգընթաց:

Ի՞նչ աշխատանքներ պետք է ներառվեն:

Ռիսկերի գնահատումը կօգնի Ձեզ պարզել, թե որտեղ են անհրաժեշտ գործառնական ընթացակարգեր: Սրանք կարող են ներառել՝

- բենզոլի դատարկում (բենզոլի դատարկման գործընթացից առաջ, ընթացքում և հետո).
- հեղուկ պաշարների համեմատություն, այդ թվում՝ կորստի բացահայտում և հաղորդում.
- բենզոլի բաշխման աշխատանքներ.

- թափված բենզինի մաքրում.
- ընդհանուր կայանի կառավարում և տնտեսվարում.
- աշխատանք կապալառուների հետ.
- աշխատանք հաճախորդների հետ.
- կայանի գրառումների վարում:

Անվտանգության ընթացակարգեր

Դուք պետք է ընթացակարգեր ունենաք արտակարգ իրավիճակների համար և ուսուցանեք այն աշխատողներին, որոնք պետք է գործեն արտակարգ իրավիճակներում: Նրանք կասկածներ չպետք է ունենան իրենց պարտավորությունների մասով: Արտակարգ կամ կայանի փակման ընթացակարգերը պետք է կանոնավոր կերպով վերանայվեն և թարմացվեն, որպեսզի ինչպես մյուս բոլոր գործառնական հրահանգները արտացոլեն բոլոր փոփոխությունները: Դուք պետք է ապահովեք, որ հարկ եղած դեպքում անվտանգության ընթացակարգերն աշխատեն: Բացի այդ սարքավորումները փորձարկելիս և պահպանելիս ապահովեք, որ մարդիկ իմանան և հասկանան ընթացակարգերը, փորձը այստեղ օգտակար է: Եթե միջադեպի դեպքում պետք է կիրառել սարքեր, ինչպիսիք են օրինակ՝ կրկնարիչների կիրառումը, ապա աշխատողները, որոնք պետք է դրանով զբաղվեն, պետք է համապատասխանաբար ուսուցանված լինեն:

Բենզինի լուրջ արտահոսքի ժամանակ ակնհայտ է, որ պետք է կիրառվեն անվտանգության հետևյալ միջոցառումները՝

- անջատեք լցահրապարակի սարքերի էլեկտրաէներգիան (հիշեք, որ հասարակության տեղեկացման համակարգը, իսկ գիշերը՝ ամպիովանին պետք է միացված լինեն).
- տազնապ հնչեցրեք և ապահովեք, որպեսզի բոլոր հաճախորդներն ու ոչ անհրաժեշտ աշխատողները հեռանան տեղանքից.
- զանգահարեք հրշեջ խմբին (999 հեռախոսահամարով)՝ հայտնելու արտահոսքի մասին: Կախված հանգամանքներից՝ կարող է հարկ լինել զանգահարել նաև արտակարգ այլ ծառայությունների, ինչպես օրինակ՝ ոստիկանություն: Եթե իրավիճակը խիստ վտանգավոր է նաև կայանի տեղանքից դուրս, ապա պետք է ահազանգել նաև ոստիկանությանը.
- ստուգեք բռնկման աղբյուրները.
- թույլ մի տվեք արտահոսքի մոտ կայանած որևէ մեքենայի միացնել շարժիչը.
- կանխեք յուրաքանչյուր մեքենայի մուտքը դեպի տեղանք.
- ձեռնարկեք բոլոր գործնական քայլերը, որպեսզի կանխեք վառելիքի արտահոսքը լցահրապարակից դեպի շենքեր, հասարակական ջրահեռացման խողովակներ, կոյուղի կամ այլ ջրատարներ և փորձեք արտահոսքի ուղղությունը թեքել դեպի լցահրապարակի տրապ՝ կիրառելով, օրինակ՝ ժամանակավոր միջոցներ և ներծծող նյութեր.
- կրակմարիչները տեղադրեք հեշտ հասանելի տեղում.
- ահազանգեք տեղանքի սահմաններում գույք ունեցողներին:

Եթե ավտոմատը կամ էլեկտրական այլ սարք վնասվում է, օրինակ՝ մեքենայի հարվածից, անջատեք սարքի էլեկտրաէներգիայի աղբյուրը և համապատասխան քայլեր ձեռնարկեք վերը նշված ցանկից: Պետք է հիշել, որ ժամանակակից բենզապոմպերում և ավտոմատներում (որոնք սնուցվում են պոմպերից) տեղադրված անվտանգության

միջոցները պետք է կանխեն բենզինի ցանկացած մեծ արտահոսք, եթե պոմպը/ավտոմատը վնասվի կամ մեքենայի հարված ստանա:

Հենց որ միջադեպի վերահսկումն ապահովվի, անհրաժեշտ կլինի իրականացնել մաքրման ընթացակարգեր, որոնք անհրաժեշտ են աշխատողների և տեղանքում ու տեղանքից դուրս գտնվող հասարակության ներկայացուցիչների անվտանգությունն ապահովելու համար: Հիշեք, որ այն մասերում, որտեղ բենզինը լցվել է կայանի տրայի մեջ, պետք է միջոցառումներ ձեռնարկեք՝ բենզինը հեռացնելու և տրայը թարմ ջրով լվանալու համար:

Դուք պետք է նաև անվտանգության միջոցառումներ ունենաք հետևյալի համար՝

- լուրջ արտահոսք, որ կարող է լինել պահեստավորման հորերից և (կամ) խողովակներից.
- մեքենայի, բենզինի կամ այլ հրդեհներ:

Գրառում

Գրավոր թարմացված ընթացակարգերի պահպանումը կառավարման լավ փորձ է: Սա նաև կօգնի աշխատողներին հասկանալ, թե ինչ է պահանջվում իրենցից և օգտակար կլինի, երբ հարկ լինի աշխատողներին վերապատրաստել:

Դուք կարող եք օգտակար համարել, որպեսզի այդ կարգի տեղեկությունները պահպանվեն կայանի գրանցամատյանում: Սա կարող է օգտագործվել կենտրոնացնելու նաև այլ տեղեկությունները, ինչպիսիք են՝

- կայանի սարքավորումների մանրամասները (տեսակը, հնությունը, տեղակայումը).
- պատվիրման և տեղադրման աշխատանքների արդյունքները.
- փորձարկման, պահպանման և վերանորոգման գրառումները.
- բենզինի տվյալների գրառումը/պաշարների գրանցումը (այդ թվում՝ չլցված մասը և մատակարարման գրառումները).
- ուսուցման գրառումները.
- ընկերության անվտանգության քաղաքականությունն ու փորձը.
- ռիսկի գնահատման արդյունքները.
- պահեստավորման հորերի, խողովակների և պոմպերի տեղակայման սխեման.
- մակերեսային ջրհեռացման համակարգի սխեմա.
- վտանգավոր գոտիների սխեմա:

Նշում՝ Հեղուկ պաշարների մոնիտորինգը/համեմատությունը կարող է լինել «կենտրոնացված գործառույթ», որն առանձին իրականացվում է ընկերության գլխամասային գրասենյակում կամ մասնագետ կապալառուի կողմից: Այս դեպքում գրառումները պետք է արագ կերպով տրամադրվեն բենզատեսուչներին՝ անհրաժեշտության դեպքում ֆաքսով կամ էլեկտրոնային փոստով:

Պահպանում

Բենզինի դատարկմանը, պահեստավորմանը և բաշխմանը առնչվող սարքերը պետք է պահվեն աշխատանքային լավ և սարքին վիճակում:

Պետք է իրականացվի պահպանման ծրագիր՝ ապահովելու կայանում տեղադրված սարքերի և սարքավորումների ամբողջականությունը: Սա ներառում է հորերը, խողովակները, գոլորշու վերահսկման սարքերը, ավտոմատները, տրայները, մալուխների

անցուղիները, ջրահեռացման խողովակները և ապրանքների վերահսկման այլ սարքեր, էլեկտրական սարքավորումներ (տես ստորև) և անվտանգության սարքավորումներ:

Պահպանումը ներառում է ուսումնասիրություն, սպասարկում, մաքրում, վերանորոգում կամ փորձարկում: Այս աշխատանքների միջև ընկած ժամանակահատվածները կախված են մի շարք հանգամանքներից, ինչպիսիք են արտադրողների, մատակարարների կամ տեղադրողների առաջարկությունները, կայանի պայմանները և վերջին անգամ ուսումնասիրություն անցկացրած անձնավորության խորհուրդը: Ոլորտի ընդունված փորձը և ռիսկի գնահատման արդյունքները նույնպես պետք է նկատի առնվեն: Կայանում պահպանման աշխատանքով պետք է զբաղվեն միայն փորձառու կապալառուները:

Էլեկտրական սարքավորումներ

Էլեկտրական սարքերը, քանի դեռ հնարավոր է, պետք է պահվեն ապահով վիճակում: Սա նշանակում է, որ էլեկտրական սարքերի ստուգումը և փորձարկումը պետք է տեղի ունենա՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով վտանգավոր գոտում տեղակայված սարքերին և մալուխներին: Էլեկտրաէներգիայի հետ կապված աշխատանքները պետք է իրականացվեն վտանգավոր տարածքներում աշխատելու փորձառություն ունեցող անձնավորության կողմից, որը տեղյակ է նման սարքավորումների համար պահանջվող ստանդարտներից:

Էլեկտրաէներգիայի հետ կապված աշխատանքներ իրականացնող կապալառուն պետք է հոսանքազերծի կայանի այն հատվածը, որտեղ կատարում են փորձարկման, պահպանման կամ վերանորոգման աշխատանքներ: Հետևաբար, Դուք պետք է համաձայնեցնեք, թե որ ժամերին կայանը կամ դրա մի մասը կարող է փակված լինել, որպեսզի աշխատանքները անվտանգ կերպով իրականացվեն:

Վիզուալ ուսումնասիրություններ

Ձեր կայանում վիզուալ կանոնավոր ուսումնասիրությունները, օրինակ՝ լցակետերը կամ բաշխիչ ավտոմատները ստուգելու համար, կարող են օգտակար լինել՝ դրանց աշխատանքային բավարար վիճակը ապահովելու համար:

Որոշ սարքեր, որոնք ավելի խոցելի են ազդեցության կամ վտանգավոր վնասվածքների նկատմամբ, պետք է ավելի հաճախ ստուգվեն (օրինակ՝ բաշխիչ ավտոմատների ռետինե խողովակները, որոնք կարող են հանկարծակի փչանալ):

Փողրակների ամենօրյա ստուգումը պետք է նվազեցնի արտահոսքի ռիսկը, որը կարող է լինել պատռվածքների կամ կտրվածքների և այլնի հետևանք:

Վիզուալ ստուգման առաջարկվող ծրագիրը բերված է 3-րդ հավելվածում:

Պահպանման գրառումներ

Ձեր կայանում իրականացված պահպանման պատմության, բացահայտված թերությունների և վերանորոգումների կամ փոփոխությունների գրառումները կօգնեն Ձեզ արդյունավետորեն վերահսկել պահպանման ծրագիրը, ինչպես նաև լավ փաստարկներ կուտակել, որ Ձեր կողմից ծրագիր է իրականացվում:

Այս ուղեցույց-փաստաթղթի հետևյալ ենթաբաժինները հատկորոշում են վեց հիմնական գործողություններ, որոնք տեղի են ունենում բենզակայաններում: Դրանք են՝

- **ընդունումը**
- **դատարկումը կամ օդափոխումը**
- **պահեստավորումը**

- **խողովակները**
- **բաշխումը**
- **դուրս գրումը**

1. ԸՆԴՈՒՆՈՒՄԸ

Ընդունումը կայանի և սարքավորումների կիրառման մեկնարկի գործընթացն է:

Այս ենթաբաժինը պարունակում է ուղղորդում, որի օգնությամբ Դուք կարող եք ապահովել՝

- նոր տեղանքների,
- նյութական փոփոխության ենթակա կայանների,
- և տեղադրված կամ վերանորոգված նոր սարքավորումների
- կիրառման ապահովությունը:

Այն նաև ներառում է ուղղորդում կայանի ֆիզիկական ստուգումների մասով՝ անվտանգության սարքավորումների և տեղեկատվական ցուցանակների համապատասխանությունն ու արդյունավետությունը ապահովելու համար: Դուք պետք է նաև հաշվի առնեք, թե գործառնական, կառավարման և անվտանգության ինչ ընթացակարգեր են անհրաժեշտ և աշխատակազմի նախնական ուսուցում կազմակերպեք:

Տեղանքի հատակագիծ

Տեղանքի հատակագծի նպատակն է հատկորոշել կայանում վտանգավոր ապրանքների պահեստավորման և պահպանման վայրերը, շենքերը և կառույցները: Այն պետք է դյուրըմբռնելի լինի արտակարգ ծառայության մարմինների համար:

Տեղանքի հատակագիծը պետք է այնպիսի մասշտաբով պատրաստվի, որպեսզի համապատասխանաբար պատկերի կանոնակարգով պահանջվող մանրամասները:

Պահանջվում են հետևյալ տեղեկությունները՝

- հետևյալի տեղադրության և նույնականացման համարանիշը կամ կոդը՝
- տարաներ և պահեստավորման մասեր.
- փաթեթավորված վտանգավոր ապրանքների և վտանգավոր ապրանքների պահեստավորման տարածքները.
- վտանգավոր ապրանքների արտադրության տարածքները.
- տարածքները, որտեղ կարող են գտնվել փոխանցվող վտանգավոր ապրանքները.
- վերը նշված տարածքների նույնականացման համարանիշների և կոդերի պայմանական նշանները.
- տարածքի գլխավոր մուտքը և այլ մուտքեր.
- կայանի հիմնական ծառայությունների վայրը, այդ թվում՝ հրշեջ ծառայության և վառելիքի ու հոսանքի մեկուսացման կետերի վայրը.
- կայանի ջրահեռացման բոլոր կետերի վայրերը.
- հարակից տարածքների կամ տեղանքների օգտագործման բնույթը:

Բացի այդ, կարող են անհրաժեշտ լինել նաև հետևյալ տեղեկությունները՝

- տարածքում գտնվող բոլոր շենքերի, շինությունների, կառույցների և ներքին ճանապարհների գտնվելու վայրը և դրանց օգտագործումը՝

- կայանին հարող հասարակական վայրերը և կայանատեղին (եթե կա).
- տեղանքին հարող հասարակական փողոցների անունները և էվակուացման ճանապարհները:

Ընդունման սարքերի

Նոր բենզակայանների համար փորձարկումն ու ստուգումը պետք է իրականացվի նախքան Ձեր կողմից կայանն ընդունելը: Այս աշխատանքը պետք է կատարեն մարդիկ, ովքեր փորձառու են այդ աշխատանքում: Բավարարվեք նրանով, որ այդ փորձարկումների ու ստուգումների արդյունքները գոհացուցիչ են: Եթե գոյություն ունեցող բենզակայանում տեղադրվում են նոր սարքեր, նախքան այդ սարքավորումներն աշխատեցնելը խնդրեք, որպեսզի Ձեզ տրամադրեն փաստեր, որ անհրաժեշտ փորձարկումներն ու ստուգումները պատշաճ կերպով իրականացվել են:

Որոշ ընթացակարգեր, ինչպիսիք են օրինակ՝ էլեկտրական ցանցերի փորձարկումը, ավելի մեծ արդյունավետությամբ են իրականացվում նախքան բենզինի մատակարարումը և համակարգ ներմուծումը: Մյուսները, ինչպես օրինակ ավտոմատի աշխատանքի ստուգումը, հնարավոր չէ կատարել, քանի դեռ բենզինը չի ներմուծվել համակարգ:

Պահեստավորման հորեր

Նախքան բենզինով լցնելը պետք է հաստատվի յուրաքանչյուր հորի կամ բաժանմունքի, դրա ներքին հարմարանքների (օր.՝ խողովակներ և գերլցվելը կանխող սարքեր և այլն), այդ թվում՝ մտոցների և դրա բոլոր միացումների ամբողջականությունը: Սրա մեջ կարող է մտնել վերահսկման համակարգերի աշխատանքի ստուգում և հորերի ստուգում՝ առանց վերահսկման համակարգերի: Բաքեր արտադրող ընկերությունը պետք է տրամադրի տեղեկանք, որ նախքան գործարանից դուրս գալը, իրականացվել է բաքի ուսումնասիրություն և փորձարկում:

Նշում՝ Խողովակի և դրան առնչվող հարմարանքների կաթոցների ստուգումը կարող է իրականացվել բենզինը հորերի մեջ լցնելուց հետո:

Խողովակներ

Նոր խողովակները և միակցումները պետք է փորձարկվեն նախքան բենզինի լցնելը: Տեղեկություններ ձեռք բերեք իրականացված փորձարկումների տեսակների և դրանց արդյունքների մասին: Որտեղ երկշերտ խողովակ է տեղադրվել, ստուգեք, որպեսզի փորձարկումներն իրականացված լինեն արտադրողի ցուցումների համաձայն: Խողովակները տեղադրող կապալառուները պետք է Ձեզ տեղեկանք տան՝ մանրամասն ներկայացնելով կիրառված փորձարկման եղանակը և արդյունքը: Բոլոր խողովակները, այդ թվում՝ օդափոխման/գոլորշու վերականգնման համակարգը, որոնք բենզակայանի անբաժանելի մասն են կազմում, պետք է փորձարկվեն, որպեսզի արտահոսք չլինի և հաստատվեն հանձնելու ժամանակ:

Նշում՝ խողովակներում կան որոշ (վերջնական) միակցումներ, որոնք կարելի է փորձարկել միայն բենզինը պահեստավորման բաքերի մեջ լցնելուց հետո: Այս միակցումները պետք է կապալառուի կողմից փորձարկվեն «թաց» վիճակում, երբ խողովակը լցված է բենզինով:

Բաշխման բոլոր սարքավորումները, այդ թվում՝ պոմպերը, փականները, փողրակները և խողովակաձայրերը պետք է ստուգվեն, որպեսզի կաթոցներ չլինեն և տեղադրումից հետո ճիշտ աշխատեն:

Էլեկտրականության անցկացում

Էլեկտրականության ցանկացած նոր անցկացման, ընդլայնման կամ փոփոխման դեպքում պետք է ունենալ էլեկտրական ստուգման և փորձարկման վավեր վկայական:

Հանձնման այլ ընթացակարգեր

Նախքան բենզինը կմատակարարվի կայանին, անհրաժեշտ է ստուգել, որ՝

- տեղադրված լինեն անվտանգության ցուցանակներն ու նշանները.
- բոլոր ելքերը գերծ լինեն խոչընդոտներից.
- անվտանգության սարքավորումները տեղադրված և աշխատանքային վիճակում լինեն.
- բռնկվող բոլոր նյութերը հեռացված լինեն.
- լցակետերը, հորերը և խողովակները (տեսանելի վայրերում) և բաշխման սարքերը հասկանալի ձևով նշված լինեն.
- եթե ջրհեռացման համակարգեր են տեղադրված՝ դրանք միացված լինեն, կաթոցները ստուգված լինեն և գերծ լինեն շինադրից, իսկ տրասպը լցված լինի անհրաժեշտ ջրաշերտով.
- մալուխների անցուղիները պատշաճ կերպով կնքված լինեն՝ բենզինի/գոլորշու ներթափանցումը շենքեր և ոչ վտանգավոր տարածքներ կանխելու համար:

Բենզինի առաջին մատակարարումը

Որպեսզի գոլորշու հեռացման խողովակաշարը ճիշտ և ապահով աշխատի, պետք է հեղուկի (բենզինի) համապատասխան շերտ լինի հիդրանտի ստորին հատվածի և բոլոր հորերի չլցված հատվածի միջև: Պարզ է, որ սա հնարավոր չէ նոր կառույցի կամ պահպանման և այլ նպատակներով դուրս գրված հորերի դեպքում: Հետևաբար, կարևոր է, որ ապրանքների առաջին առաքումը տեղի ունենա մեծ զգուշությամբ, որպեսզի կանխվի մեծ քանակությամբ գոլորշու արտանետումը հորերի լիցքավորման խողովակների բացվածքների միջոցով:

2. ԲԵՆԶԻՆԻ ՄԵՃԱՔԱՆԱԿ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ

Բենզինի մեծաքանակ ընդունումը խիստ վտանգավոր է: Բենզինը կարող է թափվել բենզատարից, օրինակ՝ եթե այն բախվի մեկ այլ մեքենայի կամ բեռնաթափելու ընթացքում արտահոսք լինի: Բենզինի հնարավոր քանակը, որ կարող է թափվել շատ մեծ է, իրենից լուրջ վտանգ ներկայացնելով կայանի տարածքում և դրանից դուրս գտնվող մարդկանց անվտանգությանը: Այս բաժնում բերված ուղղորդումը կօգնի Ձեզ ապահովել, որ բենզինը անվտանգ կերպով բեռնաթափվի:

Կայանում ինժեներական և կառավարչական վերահսկման մեթոդով պետք է որոշվի բեռնաթափելու այն եղանակը, որը դուք ի վիճակի կլինեք օգտագործել և անվտանգության այն միջոցառումները, որ Դուք և բենզատարի վարորդը պետք է ձեռնարկեք՝ մարդկանց անվտանգությունն ապահովելու համար: *Ապահովեք, որ գործառնական ընթացակարգերը արտացոլեն այն ամենը, ինչ անհրաժեշտ է մարդկանց անվտանգությունն ապահովելու համար:*

Ռիսկերը կարող են նվազեցվել, եթե բենզատարը բեռնաթափելու համար համապատասխան տեղ առանձնացված լինի կամ, եթե բենզինը մատակարարվի հանգիստ

Ժամերին, երբ կայանում կամ դրա շրջակայքում ավելի քիչ մարդ կա: Միշտ չէ, որ սա հնարավոր է և Ձեր գործառնության ընթացակարգերը պետք է ապահովեն, որ բենզինը մատակարարելիս՝ դա արվի անվտանգ ձևով: Որոշ դեպքերում սա կարող է պահանջել, որպեսզի կայանի մի մասը կամ ողջ կայանը փակվի, եթե դա միակ ճանապարհն է ռիսկը համապատասխանաբար վերահսկելու համար:

Դուք պետք է ընթացակարգեր ունենաք բենզինը բեռնաթափելու համար, ապահովեք, որ բոլոր ներգրավված անձինք ծանոթ լինեն դրանց և հետևեն: Այդ հարցում ձախողվելը՝ կարող է լուրջ հետևանքներ ունենալ:

Բենզատարի ճանապարհը

Կարևոր է, որ վարորդի համար կայանում և կայանի շուրջ վարելը հնարավորինս հեշտ լինի: Միջադեպի հավանականությունն ավելանում է, եթե վարորդի համար ճանապարհը դժվարանցանելի է կամ ճանապարհն անցնում է խոչընդոտների կամ այլ մեքենաների կողքով:

Փորձեք միշտ ապահովել և պահպանել ազատ ու առանց խոչընդոտների մուտք և ելք: Եթե սա հնարավոր չէ, ապահովեք, որ ճանապարհն ազատ լինի, երբ բենզատարը մուտք է գործում կամ հեռանում է կայանից: Որոշ կայաններում սա կարող է ներառել ճանապարհի շրջափակում կամ որոշ ավտոմատների և ներկայանային այլ կետերի (մեքենայի լվացում) փակում:

Հրդեհի դեպքում բենզատարը պետք է կարողանա արագ և ապահով կերպով լքել կայանը: Սա ավելի հեշտ կլինի անել, եթե այն կարողանա կայանից դուրս գալ առաջ շարժվելով: Եթե հնարավոր չէ կայան մտնել և այնտեղից դուրս գալ առանց շրջադարձ կատարելու, ապա այնպես պետք է կազմակերպեք, որպեսզի բենզատարը լցակետերի մոտ դիրքավորվի արդեն շրջադարձ կատարած վիճակում և, եթե հնարավոր է հեռանա դեպի առաջ վարելով: Եթե սա հնարավոր չէ անել, ապա հարկավոր է ամեն ինչ լավ կազմակերպել, որպեսզի բենզատարը կարողանա ապահով կերպով մտնել և դուրս գալ: Սա կարող է ներառել հայելիների տեղադրում, տեսանելիությունը լավացնելու համար կամ հստակորեն նշել բենզատարի, այլ մեքենաների և հետիոտնի ճանապարհը: Անհրաժեշտության դեպքում վարորդին ուղղորդեք կամ օգնեք՝ կիրառելով նախապես համաձայնեցված ազդանշաններ և ապահովեք, որ այն անձնավորությունը, որն ընտրվում է այս աշխատանքը կատարելու համար փորձառու լինի:

Բենզատարի կայանման տարածքներ

Կայանման տարածքները պետք է պահվեն լավ վիճակում: Եթե տարածքի դիրքը այնքան էլ լավ չէ, Ձեզ անհրաժեշտ կլինեն վերահսկման լրացուցիչ միջոցառումներ՝ ապահովելու, որպեսզի բենզինը անվտանգ կերպով բեռնաթափվի: Սա կարող է ներառել սարքավորումների տեղակայման փոփոխություն, օրինակ՝ հակահրդեհային պատի կառուցում, որը ֆիզիկական պատնեշ կհանդիսանա բեռնաթափման տարածքի և հարակից շենքերի կամ հասարակական տարածքների միջև: Բացի այդ, կարող են պահանջվել, որպեսզի ընդունվեն կառավարչական ընթացակարգեր:

Օրինակ՝ եթե բենզինը բեռնաթափելու ժամանակ բենզամեքենան ամբողջությամբ չի տեղավորվում կայանում, անհրաժեշտ կլինի, որպեսզի ինչ-որ մի շրջափակ ապահովվի բենզատարի և կայանից դուրս գտնվող երթևեկության միջև՝ բախումից խուսափելու համար: Կարելի է օգտագործել զգուշացման ցուցանակներ՝ հանրության ներկայացուցիչներին և այլոց տեղեկացնելու համար, որ բեռնաթափում է տեղի ունենում և նախազգուշական միջոցառումների մասին, որոնք կարող են անհրաժեշտ լինել:

Վարորդների/օպերատորների ուսուցում

Բենզատարի վարորդի փորձառությունը նույնպես որոշիչ է, թե որքան ապահով մեքենան կշարժվի կայանի տարածքում: Վարորդները և նրանց գործատուները պետք է ապահովեն, որպեսզի բենզատարին առնչվող գործառնությունները անվտանգ լինեն: Սակայն միշտ պետք է բավարարվեք այն փաստով, որ ով էլ, որ վարում է մեքենան, կարողանում է դա անել այդքան փորձառու ձևով: Եթե Դուք կասկածներ ունեք, խնդրեք բենզին մատակարարող ընկերությանը ապացույցներ տրամադրել՝ վարորդի փորձառության վերաբերյալ:

Լուսավորում

Բենզատարի կայանման վայր տանող և այնտեղից դուրս եկող ճանապարհները, ինչպես նաև բուն տարածքը պետք է համապատասխանաբար և ապահով կերպով լուսավորված լինի, որպեսզի թույլ տա բենզինը ընդունող աշխատակիցներին իրենց աշխատանքը պատշաճ և ապահով կերպով իրականացնեն: Վարորդները պետք է կարողանան պարզ տեսնել իրենց ուղին կայանում և դրա շրջակայքում, ինչպես նաև լցակետերում:

Լցակետեր

Վտանգավոր գոտիներից բռնկման հնարավոր աղբյուրների բացառումն ավելի հեշտ է, եթե լցակետերը գտնվում են կայանի տարածքից առնվազն 4 մետր հեռավորության վրա, որը սովորաբար համարվում է վտանգավոր գոտու ընդունված չափը: Գոյություն ունեցող կայաններում լցակայանների տեղափոխումը այնքան էլ իրատեսական տարբերակ չի լինի: Այս հանգամանքներում գործառնական ընթացակարգերը պետք է ապահովեն, որպեսզի ընդունում տեղի չունենա, քանի դեռ վտանգավոր գոտիներում բռնկման հնարավոր աղբյուրներ կան:

Չրդեհի ռիսկի մեղմացում

Բենզինի ընդունման ժամանակ գոլորշին կարող է կուտակվել լցակայանների մոտ: Միջադեպի հնարավորությունն ավելանում է, եթե բռնկման աղբյուրները չեն վերահսկվում՝ ռիսկի ենթարկելով տարածքի մոտ գտնվող հասարակության ներկայացուցիչներին կամ աշխատողներին: Դուք կարող եք մեղմացնել արձակված գոլորշու, արտահոսքի կամ կաթոցների հետևանքները հետևյալ կերպ՝

- բենզինի ընդունման տարածքում և դրա շուրջը վերահսկելով բռնկման աղբյուրները.
- բենզինի ընդունման տարածքում բացառելով ոչ անհրաժեշտ մարդկանց ներկայությունը. սա պետք է արվի բենզինի յուրաքանչյուր ընդունման ժամանակ՝ անկախ լցակետի գտնվելու վայրից.
- ընդունման տարածքից մարդկանց առանձնացնելով անվտանգության տարածքով կամ հակահրդեհային պատով.

Նշում՝ Հակահրդեհային պատի տարբերակը կիրառվում է, եթե հնարավոր չէ ապահովել անվտանգության տարածքի առկայությունը:

- ապահովելով արտահոսքի համապատասխան վերահսկողություն, այսինքն՝ կոյուղի և տրասպ.
- ապահովելով, որ նախագգուշացման և տեղեկատվական ցուցանակները լինեն տեղում և ընթեռնելի.
- ապահովելով նորմալ կրակմարիչներով.

- ապահովելով չոր ավազի կամ ներծծող այլ նյութերի համապատասխան պաշար:

Կարող են անհրաժեշտ լինել հատուկ վերահսկողություն և ընթացակարգեր, եթե լցակետը գտնվում է շենքի կամ հասարակական ճանապարհի մոտ:

Կարող է անհրաժեշտ լինել սահմանափակել մատակարարումը և բենզին ընդունել միայն այն ժամերին, երբ շենքը դատարկ է կամ հանգիստ ժամերին:

Բենզինի բեռնափափման ժամանակ կարող են անհրաժեշտ լինել նախազգուշացման նշանները կամ մոնիտորինգի ընթացակարգեր:

Բոլոր լցակետերի միացումները պետք է այնպես նախագծվեն և տեղադրվեն, որ հեշտ լինի դրանց օգտագործումը: Որոշ տեղերում կարող է անհրաժեշտ լինել պաշտպանություն արտաքին ազդեցությունից և վայրագությունից:

Դրանք պետք է լավ պահպանվեն, իսկ հատուկ նշումները պետք է միշտ լինեն դյուրընթացելի և ընթեռնելի:

Օդափոխման խողովակներ

Օդափոխման խողովակների հիմնական գործառնություն է հնարավորություն տալ, որպեսզի հորերը շնչեն՝ բացվածք ապահովելով, որպեսզի բենզինի մակարդակի իջեցմանը զուգահեռ օդը ներս մտնի, ինչպես նաև բենզինի ներհոսքին զուգահեռ բենզինի գոլորշին այդտեղից դուրս գա: Նրանք պետք է այնպես տեղադրված լինեն, որպեսզի նվազագույնի հասցնեն խողովակների շուրջը գոլորշու կուտակումը և հեռու լինեն բռնկման աղբյուրներից: Օրինակ՝ դրանց տեղադրության վայրը որոշելիս պետք է հաշվի առնել շրջակայքի շենքերը և օդի հոսքի վրա դրանց ունեցած ազդեցությունը, ինչպես նաև գոլորշու կուտակման վայրերը:

Գետնի երեսին գտնվող օդափոխման խողովակները պետք է ներառված լինեն կայանի ստուգման և պահպանման ծրագրում, ինչպես նաև ուսումնասիրվեն, որպեսզի կոռոզիայի ենթարկված կամ վնասված չլինեն:

Օդափոխման խողովակների ելքային բացվածքի և գոլորշու վերադարձի միացումների վրա պետք է կրակմարիչ ցանց հարմարեցված լինի, որպեսզի օդափոխման ընթացքում գոլորշու բռնկման ժամանակ՝ կրակմարիչ ցանցը կանխի կրակի ներթափանցումը մթնոլորտից դեպի բաք: Կրակմարիչ ցանցերը պետք է ներառված լինեն կայանի պահպանման ծրագրում՝ դրանց արդյունավետությունն ապահովելու համար:

Չափից շատ լցնելու կանխում

Բաքերն ու տարաները չափից ավելի լցնելուց խուսափելու համար անհրաժեշտ է լցակետերի միացումների վրա նշումներ կատարել և լրացուցիչ վերահսկողական միջոցներ ձեռնարկել: Սա ներառում է չափիչ սարքերի, խորությունը չափող ձողերի և չափման միջոցների կիրառում, որոնք ունեն չափման միևնույն պարամետրերը:

Շատ բաքերում կան չափից շատ լցվելը կանխելու սարքեր, որոնք սահմանված չափին հասնելուց հետո ավտոմատ կերպով դադարեցնում են բենզինի հոսքը: Եթե նման սարքեր են տեղադրվում, ապա դրանք պետք է պահվեն ապահով աշխատանքային վիճակում: Դրանք պետք է այնպես տեղադրված լինեն, որ անջատելու դեպքում մատակարարման խողովակներում մնացած բենզինը հնարավոր լինի անվտանգ կերպով դատարկել պահեստավորման բաքի մեջ:

Պահեստավորման բաքերը կարող են նաև այնպես հարմարեցվել, որ բաքի մեջ բենզինը որոշակի մակարդակի հասնելու դեպքում ազդանշան տան:

Ազդանշանները և չափից շատ լցվելը կանխող սարքերը նախատեսված են ծառայելու որպես պաշտպանիչ միջոցներ՝ պաշարների ճշգրիտ վերահսկման համար, որպեսզի բաքերի

մեջ լցվի ճիշտ քանակությամբ բենզին: Դուք պետք է կարողանաք ճշգրտորեն որոշել բաքերի չլցված մասի չափը և պատվիրեք այնպիսի քանակությամբ բենզին, որ բաքերում տեղ լինի:

Ստատիկ հոսանք

Բենզալցակայաններում գոյություն ունեն պայմաններ, որոնք առաջացնում են ստատիկ հոսանք: Դրանցից են՝

- բենզատարը, որի մեջ կարող է «էլեկտրական» հոսանք առաջանալ դեպի բենզալցակայան ուղևորվելու ընթացքում.
- մատակարարման խողովակով դեպի պահեստավորման բաքեր բենզինի հոսքը.
- մատակարարման գործընթացում ներգրավված աշխատակիցները լիցքավորվում են ստատիկ հոսանքով:

Ստատիկ հոսանքի կայծից դյուրավառ գոլորշու անգույշ բռնկումից կարելի է խուսափել՝ ապահովելով, որ՝

- բենզատարի կայանատեղին և դրա հարակից տարածքին մոտ գտնվող լցահրապարակը էլեկտրաէներգիայի բարձր դիմադրողականություն չունենա և թույլ տա, որպեսզի ստատիկ հոսանքը հողի տակ անցնի բենզատարի անիվների կամ աշխատողների կոշիկների միջոցով: Պետք է խուսափել բարձր դիմադրողականություն ունեցող մակերևույթներից, որոնցից են՝ ասֆալտը և որոշակի անթափանց ծածկույթները.
- պահեստավորման բաքերը և մատակարարման խողովակները պետք է պատշաճ կերպով հողանցված լինեն: Սա հատկապես կարևոր է այն կայաններում, որոնց լցման խողովակները մետաղական չեն:

Վարորդը և մատակարարմանը աջակցող անձնավորությունը պետք է ապահովված լինեն հակաստատիկ կոշիկներով:

Թերմիտ ռեակցիա

Ալյումինե կցորդների լայն կիրառումը բենզատարի մատակարարման և հեղուկի վերականգնման խողովակների վրա, որոնք զուգակցվում են անմիջականորեն լցակետերի պողպատյա սարքերով/հարմարանքներով, պայմաններ են ստեղծում չնախատեսված կայծերի համար, որոնք առաջանում են, երբ կցորդը ուժեղ դիպչում է կոռոզիայի ենթարկված պողպատին:

Դրենաժային պողպատյա ուղիները, որոնք գտնվում են մատակարարման/հեղուկի վերականգնման խողովակների մոտակայքում, պետք է վերանորոգման աշխատանքների ժամանակ փոխարինվեն ոչ մետաղյա ցանցերով:

Պողպատյա ամրացված իրերը, օր.՝ վերգետնյա խողովակները պահող սյուները պետք է այնպես պահպանվեն, որպեսզի կոռոզիայի չենթարկվեն կամ մաքրվեն կոռոզիայից:

Ի՞նչ անել արտահոսքի դեպքում

Բաքերի մեջ բենզատարից միաժամանակ դատարկվող տարաների թիվը չպետք է գերազանցի՝

- ցանկացած ժամանակ անվտանգ կերպով վերահսկվող քանակը.

- գոլորշու ճիշտ հավասարակշռություն ապահովելու համար թույլատրվող առավելագույն թիվը:

Նույնիսկ, եթե խելամիտ քայլեր եք ձեռնարկել միջադեպերը կանխելու համար, այնուամենայնիվ, կարող է արտահոսք տեղի ունենալ, օրինակ՝ եթե մատակարարման խողովակը անսպասելիորեն պոկվի միացումից: Դուք պետք է հետևելու ընթացակարգեր ունենանք, ինչպես նաև, եթե ինչ որ բան այնպես չընթանա՝ պատրաստի սարքավորումներ: Ընթացակարգերը պետք է գրավոր լինեն և միշտ մատչելի լինեն կայանի բոլոր աշխատողների, այդ թվում՝ մատակարարող վարորդի համար:

Բենզատարի կայանատեղին պետք է ունենա այնպիսի նախագծային առանձնահատկություններ, որոնք նախատեսված են արտահոսքի դեպքերի համար: Եթե նման առանձնահատկություններ կան, կարևոր է, որպեսզի դրանք հնարավորություն ունենան հավաքել/կլանել մինչև 3000 լիտր քանակությամբ հանկարծակի թափված բենզին կամ դիզելային վառելիք: Կարևոր է նաև, որպեսզի դրանք պատշաճ կերպով պահպանվեն, օրինակ՝ ապահովել, որպեսզի կոյուղու խողովակները կանոնավոր կերպով մաքրվեն նստվածքներից կամ ցեխից:

Եթե այս կարգի ֆիզիկական մշտական հնարավորություններ չունեք, Դուք կարող եք օգտվել ժամանակավոր սարքավորումներից, ինչպիսիք են օրինակ՝ շարժական ամբարտակները՝ զուգակցված գործառնական ընթացակարգերով և կառավարչական վերահսկողությամբ: Դուք միշտ պետք է ապահովեք համապատասխան ներծծող նյութերի առկայությունը, որպեսզի բենզինը ընդունելու ժամանակ օգտագործեք թափված բենզինը ներծծելու համար:

3. ՊԱՀԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԲԱՋԵՐ

Կայանների սեփականատերերը պատասխանատու են բենզինի ապահով պահեստավորման համար: Վերահսկողական մի շարք միջոցառումներ, սկսած պահեստավորման բաքերի նախնական կայունությամբ և ավարտած շարունակական հսկմամբ ու պահպանմամբ, կարող են օգնել՝ ապահովելու, որպեսզի հնարավորինս նվազեցվի բենզինի արտահոսքի ռիսկը և, հետևաբար, տարածքում և դրա շրջակայքում գտնվող մարդկանց անվտանգությունը:

Բաքերի ընտրությունը

Երբ նոր բաքեր են տեղադրվում ռիսկի գնահատման ժամանակ պետք է որոշվի կայանի համար անհրաժեշտ վերահսկողության աստիճանը և, հետևաբար, բաքի համապատասխան տեսակն ու ստանդարտը: Որոշ կայաններ պահանջում են ավելի բարձր ստանդարտներ, քան մյուսները, որի պատճառը արտահոսքի ռիսկերն են: Օրինակ՝ տարայի բարձր ստանդարտներ կարող են անհրաժեշտ լինել բնակելի կամ քաղաքային տարածքի նոր կամ վերանորոգված կայանում, որտեղ լցակետը շրջապատված է բնակելի կամ առևտրային շինություններով կամ, որի շրջակայքում կամ նկուղներ, ուր բենզինը կարող է արտահոսել: Դուք պետք է նաև հաշվի առնեք միջավայրային պահանջները և կարող է հարկ լինել խորհրդակցել շրջակա միջավայրի պահպանությամբ զբաղվող գործակալության հետ՝ նախքան կորոշեք, թե ինչ տեսակի բաք պետք է տեղադրեք:

Դուք պետք է միշտ քայլեր ձեռնարկեք՝ հարմար բաքի ընտրությունը և տեղադրումը ապահովելու համար:

Ստորգետնյա բաքեր

Ստորգետնյա բաքերը պետք է այնպես ընտրվեն, տեղակայվեն և տեղադրվեն, որպեսզի արտահոսքի ռիսկը հասցվի հնարավորինս նվազագույնի:

Բաքերը պետք է հարմարեցված լինեն ստորգետնյա պայմաններին և համապատասխանաբար պաշտպանված լինեն կոռոզիայից և քիմիական նյութերի ազդեցության տակ ժամանակից շուտ քայքայվելուց:

Վերգետնյա բաքեր

Վերգետնյա հորերի արտահոսքից հրդեհի կամ պայթյունի անմիջական ռիսկը ավելի մեծ է, քան ստորգետնյա բաքերի դեպքում: Եթե բաքերը տեղադրված են կամ նախատեսված են տեղադրել գետնի երեսին, պետք է գնահատում կատարվի՝ որոշելու բենզինը դատարկելու գործընթացի, բաքից բենզինի արտահոսքի, հրդեհի կամ պայթյունի, կայանում երթևեկության կազմակերպման (սա կարող է մեքենայի և բենզատարի պատահարի պատճառ դառնալ) հետ կապված ռիսկերը:

Բաքերի/տարաների վրա նշումների կատարում

Իրար միացված բաքերը և լցակետերը պետք է որոշակի ձևով նշված լինեն: Բաքերի/տարաների և դրանց առնչվող սարքավորումների, այդ թվում խորությունը չափող ձողերի և պարունակությունը չափող միջոցների նշանները պետք է միշտ հստակ և դյուրըմբռնելի լինեն՝ շփոթմունքից և սխալներից խուսափելու համար: Միայն նշումները կարող են հանգեցնել բենզինի փոխանցմանը ոչ բավարար տարողություն ունեցող բաք կամ էլ ապրանքի փչացման պատճառ լինել, որը կհանգեցնի փչացած ապրանքը բաքից հեռացնելու թանկարժեք և վնասակար ընթացակարգերի:

Արտահոսքի բացահայտում

Ստորգետնյա բաքերից արտահոսքը սովորաբար չի կարող ուղղակիորեն երևալ և, հետևաբար, ավելի դժվար է բացահայտել, քան գետնի երեսին տեղադրված բաքերից արտահոսքը: Քաղաքային տարածքում գտնվող մի բենզակայանում պարզվել է, որ 50 տարվա հնություն ունեցող բաքերից բենզինի արտահոսք է եղել դեպի կողքի բնակարանների նկուղներ: Բարեբախտաբար, բենզինը հայտնաբերվել է նախքան գոլորշու քանակությունը կհասներ վտանգավոր աստիճանի: Բռնկման աղբյուրները վերացվել են, իսկ բնակիչները՝ էվակուացվել: Բաքերից արտահոսքի ռիսկերի գնահատում պետք է կատարվեր, որը նյութատեխնիկական համապատասխան գնությունից և արտահոսքը բացահայտող համակարգի հետ միասին կբացահայտեր արտահոսքը՝ նախքան այն իրենից վտանգ կներկայացներ հասարակության համար:

Ռիսկերի գնահատման արդյունքները թույլ կտան որոշել վերահսկողության անհրաժեշտ աստիճանը՝ բենզինի արտահոսքը բացահայտելու և վերացնելու համար: Գոյություն ունեն արտահոսքի կանխման և բացահայտման մի շարք մեթոդներ: Արդյունավետության համար, Ձեր ընտրած մեթոդը պետք է կամ կանխի բենզինի արտահոսքը, կամ էլ նախազգուշացնի արտահոսքի մասին, որպեսզի արագ կերպով կանխարգելիչ գործողություններ ձեռնարկվեն՝ մարդկանց ռիսկի չենթարկելու համար: Պետք է նաև հաշվի առնել բենզինի արտահոսքից շրջակա միջավայրին սպառնացող ռիսկերը: Եթե կայանը գտնվում է այնպիսի վայրում, որտեղ բենզինի արտահոսքը լուրջ ռիսկ կարող է հանդիսանալ հասարակության անվտանգության կամ ստորգետնյա ջրերի աղտոտման համար, ապա արտահոսքը բացահայտող միջոցների փոխարեն հարկավոր է տեղադրել արտահոսքը կանխող վերահսկողական միջոցներ, քանի որ առաջինը կզգուշացնի միայն այն բանից հետո, երբ արդեն բենզինի արտահոսքը տեղի է ունեցել:

Շարունակական նյութատեխնիկական ստուգում

Թեպետ հեղուկ պաշարների վերահսկումը լավ է, սակայն արտահոսքի բացահայտման ամենալավ և հասարակ եղանակներից է նաև շարունակական (ամենօրյա) նյութատեխնիկական ստուգումը: Դատարկված, պահեստավորված և տրամադրված բենզինի քանակի հետևողական և ուշադիր ստուգումը կարող է հնարավորություն տալ, որպեսզի բաքերից և խողովակներից կատարվող արտահոսքը բացահայտվի: Ոչ ավտոմատացված ստուգումը սովորաբար միակ հարմար միջոցն է այն կայաններում, որոնց մոտ բենզինի շրջանառությունը փոքր է և ավելցուկների ու պակասորդների մասին տեղեկությունները ավելի վստահելի են:

Ոչ ավտոմատացված ստուգման ամենապարզ եղանակը խորությունը չափող ձողերի կիրառումն է: Պաշարների համեմատման ավտոմատացված համակարգը կարող է անմիջապես ցուցադրել յուրաքանչյուր տարբերությունը և վերահսկման ավելի վստահելի միջոց է այն կայանների համար, որտեղ բենզինի շրջանառությունը շատ փոքր չէ: Ինչպիսի եղանակ էլ, որ ընտրվի, գրառումները պետք է ցույց տան յուրաքանչյուր բաքի կամ տարայի ու դրանց միացած խողովակների ավելցուկներն ու պակասորդները: Սա թույլ կտա բացահայտել պաշարների տարբերության տարօրինակ միտումները, որոնք կարող են արտահոսքի նշան լինել:

Որպես արտահոսքը բացահայտելու մեթոդ՝ պաշարների ստուգման արդյունավետությունը կախված է մի շարք գործոններից՝

- չափման վստահելիությունը, այսինքն՝ պարունակության չափման ձողերի ճշգրտությունը.
- վաճառքի և մատակարարումների ճշգրիտ գրանցումը.
- արդյունքներից երևացող միտումների փորձառու գնահատումը:

Փորձառու գնահատում նշանակում է արդյունքների համեմատում որոշակի ժամանակահատվածի ընթացքում՝ հաշվի առնելով ծավալի չափումների վրա ջերմաստիճանի զգալի տատանումների հնարավոր ազդեցությունը, գոլորշու արտանետման միջոցով բենզինի կորուստը, օրինակ՝ բաքի կամ տարայի լցման ժամանակ և ջրի առկայության ստուգման արդյունքների ուսումնասիրությունը: Գնահատումը պետք է իրականացվի այնպիսի մեկի կողմից, որը կարող է վերլուծել թվերը և վերհանել արդյունքներն ու միտումները (սա կարող է արվել կայանի օպերատորի կամ տեղեկությունները գնահատելու համար վարձված ինչ-որ մեկի կամ համակարգչային մասնագիտական ծրագրի միջոցով): Օրական փոքր շեղումները, որոնք ժամանակի ընթացքում տատանվում են նորմայի շրջանակում, հնարավոր է, որ լինեն այլ գործոնների հետևանք, այլ ոչ թե արտահոսքի: Զգալի արտահոսքերը շուտ են աչք զարնում. փոքր արտահոսքերը հնարավոր կլինի բացահայտել օրերի ընթացքում նկատվող միտումներից և դրա համար ամիսներ դժվար, թե պահանջվեն:

Սպասարկման կայաններում գոլորշու արտանետման երկրորդ աղբյուրը ստորգետնյա բաքերի շնչելն է: Շնչելու հետևանքով կորուստներ տեղի են ունենում ամեն օր և վերագրվում են գազոլինի ցնդելուն ու բարոմետրային ճնշման փոփոխություններին: Արագությունը, որով գազոլինը դուրս է գալիս բաքերից՝ հնարավորություն տալով թարմ օդին ներթափանցել և խթանել գոլորշացումը, նույնպես մեծ նշանակություն ունի այդ արտանետումների քանակի վրա: Շնչելու միջին ցուցանիշն է 120 մգ/լ:

Պաշարների վիճակագրական համեմատություն (ՊՎՀ)

ՊՎՀ համակարգերը ստեղծում են պաշարների համեմատման ընդունելի ամփոփագրեր՝ յուրաքանչյուր բաքի պաշարների ավելցուկների և պակասորդների օրական վիճակագրական վերլուծությունների միջոցով: Բացի այդ, պաշարների օրական

տատանումները դիտարկելով՝ ՊՎՀ համակարգերը նաև հաշվի են առնում կուտակային տատանումները որպես կուտակային վաճառքի տոկոս՝ միտումներն ու շեղումները բացահայտելու նպատակով: Դրանք կարող են աշխատեցվել անկախ երրորդ կողմի կամ սեփական աշխատողների միջոցով:

Ջրի առկայության ստուգում

Եթե բաքը փչանում է, ապա ջրի աղյուսակի տատանումները կարող են նշանակել, որ հնարավոր է բենզինի արտահոսք կամ էլ, հակառակը՝ հնարավոր է ջրի ներհոսք դեպի բաք: Հնարավորության դեպքում պաշարների ստուգումը պետք է զուգակցվի յուրաքանչյուր բաքում կամ տարայում ջրի առկայության ստուգմամբ, որը կարող է ազդել պաշարների ստուգման արդյունքների վրա: Ջուրը կարելի է բացահայտել խորությունը չափող ձողի վրայի ջրագգայուն քսուքով: Ջրի ավտոմատացված բացահայտման հնարավորություն նախատեսված է որոշ բաքերի չափիչ համակարգերի վրա: Կոնդենսացիայի պատճառով պահեստավորման բաքերի հատակին որոշակի քանակությամբ ջուր կլինի: Սակայն այդ քանակությունը պետք է աննշան լինի և ջրի մակարդակի որևէ բարձրացում կնշանակի, որ բաքից արտահոսք է տեղի ունենում:

Չեղուկ պաշարների վերահսկում բենզալցակայաններում

Բենզալցակայանների շատ օպերատորներ բաքերից և խողովակներից արտահոսքը բացահայտելու համար վստահում են բենզինի պաշարների համեմատման ոչ ավտոմատացված համակարգին: Հիմնական միտքն այն է, որ պարզելով, թե որքան բենզին է դուրս եկել բաքերից ավտոմատների միջոցով (օրինակ՝ հաշվիչի ցուցմունքները ստուգելու միջոցով) և հաշվի առնելով, թե որքան է լցվել բաքի մեջ, Դուք կարող եք հաշվել, թե որքան պետք է մնացած լինի բաքի մեջ: Հետո, չափելով բաքի մեջ մնացած բենզինի փաստացի քանակը, կարող եք հաշվարկել, թե որքան պետք է մնացած լինեք բաքում: Եթե հետո չափեք, թե որքան բենզին է փաստացի մնացել բաքում, ապա Դուք կկարողանաք իմանալ, թե ավելցուկ կամ պակասորդ եղե՞լ է, որը կարող է արտահոսքի նշան լինել:

Արտահոսքի բացահայտման այս մեթոդը հիմնված է բաքի պարունակության հետևողական չափումների, չափումների ճշգրտության և կայանում ակնհայտ կորուստների կամ ավելցուկների իմացության վրա:

Շատ կայաններում դեռևս օգտագործվում են չափող ձողեր կամ հիդրոստատիկ միջոցներ՝ բաքերի պարունակությունը չափելու համար: Չափող ձողերը կամ հիդրոստատիկ միջոցները կարող են ապահովել ճշգրտության որոշակի աստիճան: Սակայն չափումները միևնույնն է օգտակար են, քանի որ դրանք կարելի է վերլուծել որոշակի ժամանակի համար և հատուկ միջոցների կիրառմամբ երբեմն կարելի է շատ փոքր արտահոսքեր բացահայտել: Նույնիսկ առանց մասնագիտական վերլուծության՝ չափումները կարող են բավարար լինել՝ նախքան բենզինի մեծ կորուստներ տալը արտահոսքը բացահայտելու համար:

Ակնկալվում է, որ պաշարների կորուստներ կլինեն գոլորշիանալու, նվազելու և բենզատարից դատարկելու ընթացքում գոլորշու փոխադրման հետևանքով: Սովորաբար, միջինում կարող է լինել պաշարների կորուստ 0.2-0.3 տոկոսի չափով: Սակայն որոշ կայաններում կորուստների միջին քանակը կարող է այնքան բարձր լինել, որ հասնի 0.5 կամ 0.6 տոկոսի: Թեպետ կայանների մեծ մասում սովորաբար կորուստներ են լինում, սակայն երբեմն կարող են լինել նաև ավելցուկներ:

ՆՇՈՒՄ Արտահոսքը բացահայտելու նպատակով կարևոր է, որպեսզի ամեն օր վերահսկվի ու գրանցվի մատակարարված, պահեստավորված և սպառված բենզինի քանակը:

Արտահոսքի բացահայտման համակարգեր

Արտահոսքի բացահայտման համակարգերը մշտապես վերահսկողության տակ են պահում այն վայրերը, որտեղ կարող է արտահոսք լինել: Նման համակարգերը վերացնում են արտահոսքը բացահայտելու նպատակով պաշարների ստուգման անհրաժեշտությունը:

Արտահոսքի բացահայտման համակարգերը հարմար են այնպիսի կայաններում, որոնք ավելի մեծ շրջանառություն ունեն, որտեղ պահեստավորված բենզինի քանակի հաճախակի փոփոխությունները ավելի են դժվարացնում պաշարների ստուգումը և դարձնում պակաս վստահելի՝ ավելի մեծ ռիսկ ներկայացնելով կայանում և դրա շրջակայքում գտնվող մարդկանց անվտանգությանը, եթե արտահոսքը չբացահայտվի:

Արտահոսքի բացահայտման համակարգերը տարբեր ձևով են աշխատում և բարդության տարբեր աստիճաններ ունեն: «Blue Guide2»-ում ուղղություն է տրվում, թե ինչպես ընտրել բացահայտման համակարգի ճիշտ տեսակը:

Բաքերի փորձարկում

Երբ որևէ պատճառով արտահոսքի կասկած է լինում, ապա պետք է մանրամասն ուսումնասիրություն կատարել: Սա կարող է ներառել բաքի գործածման դադարեցում և դրա ուսումնասիրություն կամ բաքի մանրակրկիտ փորձարկում: Գոյություն ունեն փորձարկման տարբեր մեթոդներ՝ ծավալային, վակուումային և ցածր ճնշման:

Նախքան բաքի փորձարկում կատարելը՝ ուսումնասիրության ժամանակ բացի արտահոսքից պետք է հաշվի առնել այնպիսի պատճառներ, որոնք կարող են հանգեցնել հեղուկ պաշարների տատանումների: Ուսումնասիրության ժամանակ առաջարկվում է հետևյալ հաջորդականությունը՝

- համեմատության ցուցանիշների ստուգում՝ համոզվելու համար, որ հաշվարկները ճիշտ են և, որ բոլոր մատակարարումներն ու ապրանքի մյուս շարժերը հաշվի են առնվել.
- ստուգել, որպեսզի հեղուկ պաշարների վերահսկման ընթացակարգերը ճիշտ իրականացվեն և, վերհանել սպասարկող անձնակազմին անհրաժեշտ ուսուցման անհրաժեշտությունը.
- ստուգել խողովակների միացումներից երևացող արտահոսքը.
- ստուգել բենզինի հոտի ուժեղացումը: Ուշադրություն դարձնել հարևանների արձագանքին կամ բողոքներին.
- ստուգել ավտոմատների ճշգրտությունը.
- ստուգել բաքերի պարունակության չափման համակարգը: Ստուգել, որպեսզի խորությունը չափող ձողը կամ չափման համակարգը վնասված չլինեն.
- ստուգել բաքերի մեջ ջուր ներթափանցելու հնարավորությունը.
- ստուգել խողովակներից արտահոսքի առկայությունը.
- ուշադրություն դարձնել կեղծ կասկածելի գործողություններին կամ մատակարարումներին:

Փորձարկումը կարող է նաև տեղին լինել, եթե ինչ-որ մեկը ստանձնում է գոյություն ունեցող կայանի գործարկումը: Հնարավոր է, նաև, որ կանոնավոր փորձարկման կարիք լինի, եթե շրջակայքում կառույցներ կան, որոնցից են օրինակ՝ ստորգետնյա երկաթուղին կամ նկուղները, որոնք արտահոսքի դեպքում կարող են մարդկանց ռիսկի ենթարկել:

Փորձարկման ամենահարմար մեթոդը կախված կլինի, այն հանգամանքից, թե ինչպիսի բաք է տեղադրված կայանում: Նախքան փորձարկման որոշակի մեթոդ ընտրելը պարզեք, թե՝

- տեսադ ունի երրորդ կողմի հավատարմագրում, եթե այո՝ լցման որ մակարդակների և բաքերի ինչպիսի չափերի համար.
- տեսադ հաշվի առնում է ստորգետնյա ջրերի մակարդակը.
- չափում է տարողությունը.
- անվտանգության միջոցները.
- աշխատողների պատշաճ ուսուցված լինելու հանգամանքը:

Բաքերի փորձարկումները պետք է ունենան համապատասխան փաստաթղթային ընթացակարգեր և Դուք պետք է ապահովեք, որպեսզի փորձարկումն իրականացվի այնպիսի մարդկանց կողմից, որոնք փորձառություն ունեն օգտագործվող փորձարկման կոնկրետ միջոցի կիրառման հարցում: Կախված ստորգետնյա ջրերի մակարդակից՝ հնարավոր է, որ տեսադ սխալ տվյալներ ցույց տա, այսինքն՝ բաքից լինի արտահոսք, սակայն տեսադ չերևա:

Նշում Այնուամենայնիվ, հարկավոր է հիշել, որ արտահոսքի պարբերական ստուգումը այլընտրանք չի հանդիսանում արտահոսքի բացահայտման ընդունված և համապատասխան մեթոդին:

Բաքերը և դրանց առնչվող սարքավորումները, այդ թվում՝ արտահոսքի բացահայտման և չափից դուրս լցվելը կանխող համակարգերը այն հիմնական բաներն են, որոնց պահպանումը կենսական նշանակություն ունի: Սա կօգնի ապահովել բաքերի և անվտանգության ու նախազգուշացնող սարքերի արդյունավետությունը:

Բենզինի բաքերի հետ կապված աշխատանքը վտանգավոր է և նախազգուշական միջոցառումները պետք է նկատի ունենան դյուրավառ պարունակությունը, հատկապես, այն ժամանակ, երբ բաքը կամ տարան գրեթե դատարկ են: Պահպանումը, փոփոխությունները և վերանորոգումը պետք է իրականացվեն միայն այն մարդկանց կողմից, որոնք փորձառու են այս կարգի աշխատանք կատարելու համար:

Տաք աշխատանքներ ներառող վերանորոգում չպետք է կատարվի ստորգետնյա բաքերի վրա: Բաքերից արտահոսած բենզինից պայթյունի վտանգ կա. տաք աշխատանքների կատարման ժամանակ այն կարող է ետ գալ կամ հեղուկի, կամ էլ գոլորշու կերպով:

Բաքերի վերանորոգման ընկերությունները պետք է տրամադրեն ամրագրված ընթացակարգեր, որոնք նախատեսում են անվտանգությունը, ստանդարտները, որոնց պետք է հետևել աշխատանքն իրականացնելիս և այդ աշխատանքների կատարման ընթացքում մոնիտորինգը: Վերանորոգումից և գործարկման վերադարձնելուց հետո բոլոր բաքերը պետք է ստուգվեն, որպեսզի արտահոսք չլինի:

Խողովակներ

Խողովակները ներառում են՝

- դատարկման կետի և պահեստավորման բաքի միջև ուղղակի և անուղղակի լցման խողովակները.
- ներծծելու կամ ճնշման միջոցով վառելիքը բաքից դեպի պոմպ կամ ավտոմատ փոխանցելու խողովակները.
- պահեստավորման բաքը միացնող սիֆոնի խողովակները.
- հեղուկի վերականգնման համակարգի և օդափոխման խողովակներ.

- խողովակներին առնչվող հարմարանքները և փականները:

Խողովակային համակարգը պետք է պահպանել՝ դրանց ամբողջականությունը, օգտագործման անվտանգությունը և սարքինությունը ապահովելու համար: Ծնշման համակարգերից արտահոսքը հատկապես բարդ է լինում, քանի որ բենզինը խողովակներից դուրս է թափվում ճնշման տակ:

Ստորգետնյա խողովակներ

Բացառությամբ լցման և օդափոխման համակարգերից՝ խողովակները սովորաբար ունենում են ստորգետնյա տեղադրություն: Սա հնարավորություն է տալիս ավելի մեծ ճկունություն ցուցաբերել լցահրապարակի նախագծման ժամանակ և վերացնում է խողովակները կրակից կամ արտաքին ազդեցությունից պաշտպանելու անհրաժեշտությունը:

Սակայն բենզալցակայաններում արտահոսքի հիմնական աղբյուրը ստորգետնյա խողովակներն են: Ստորգետնյա պայմանները և խողովակների ու բաքի միջև տարբերակված շարժը կարող է առաջացնել կոռոզիոն և մեխանիկական վնասվածք, որոնք հանգեցնում են արտահոսքի: Որոշ արտահոսքեր փախչելու ճանապարհ են գտնում, որը թույլ է տալիս, որպեսզի բենզինը կամ գոլորշին հեռանա կայանից և վնասի շրջակայքում գտնվող գույքը (հատկապես, եթե դրանք նկուղներ ունեն) և ստորգետնյա այլ շինություններ, որոնցից են թունելները և ջրահեռացման/կոյուղու համակարգերը:

Կայանից դուրս փախչելու հնարավորությունը ավելացնում է բենզինի և, որ ավելի կարևոր է, դրա գոլորշու կուտակման հնարավորությունը՝ զգալի ռիսկ ստեղծելով մարդկանց անվտանգության համար:

Խողովակաշարի վրայի հատվածը պետք է համապատասխանաբար ամրացված լինի՝ երթևեկության ծանրությունից դրանք պաշտպանելու համար: Եթե հնարավոր է, խողովակները չպետք է տեղադրվեն շենքերի կամ խոչընդոտող այլ շինությունների տակ, որոնք կարող են խանգարել կամ խոչընդոտել վերանորոգման կամ փոփոխությունների կատարմանը:

Վերգետնյա խողովակներ

Գետնի երեսին տեղադրված խողովակները պետք է համապատասխանաբար պաշտպանված լինեն կրակից և կոռոզիայից և դրանց կողքով անցնող երթևեկության արտաքին ազդեցությունից: Վերգետնյա խողովակները պետք է այնպիսի նյութերից պատրաստված լինեն, որպեսզի դիմակայեն լույսի ազդեցությանը:

Խողովակների տեսակները

Խողովակները պետք է հարմարեցված լինեն բենզինին և բենզինի գոլորշուն, ունենան կառուցվածքային բավականաչափ ամբողջականություն՝ գործառնական պայմաններին դիմակայելու համար և հարմար լինեն գերիշխող միջավայրային պայմաններին: Սովորաբար դրանք պատրաստվում են պողպատից, ապակեթելային պլաստմասայից կամ ոչ մետաղական այլ նյութերից (օրինակ՝ պոլիէթիլեն):

Եթե խողովակները տեղադրվում են նոր կայանում կամ փոփոխվում են գոյություն ունեցողները, ընտրեք, թե որ տեսակն է ավելի համապատասխանում կայանի հանգամանքներին և, հետևաբար, արդյունավետորեն ապահովում մարդկանց անվտանգությանը սպառնացող ռիսկերի հնարավորինս ցածր աստիճան: Եթե Դուք աշխատեցնում եք գոյություն ունեցող կայան, պարզեք, թե ինչ տեսակի խողովակներ են տեղադրված և որքան հին են դրանք, որպեսզի դրանք հաշվի առնեք ռիսկերի գնահատման ժամանակ: Գնահատման արդյունքներն օգտագործեք, որպեսզի ստուգեք, թե նախագուշակական հետազա միջոցառումների անհրաժեշտություն կա, թե ոչ: Եթե

անվտանգության և բնապահպանական գործոնները պահանջում են այլ ստանդարտներ, ապա ավելի բարձր ստանդարտներ է պետք ապահովել:

Նշում

Բոլոր խողովակները, փականները և հարմարանքները պետք է հստակորեն և մշտապես նշված լինեն՝ դրանց ճանաչելը հեշտացնելու համար և սխալմունքի կամ շփոթմունքի ռիսկը նվազեցնելու համար: Օրինակ՝ ուղղակի կամ անուղղակի լցման խողովակներն ու փականները պետք է ցույց տան, թե որ բաքին կամ տարային են դրանք միացված, ինչպես նաև մատնանշեն բաքի կամ տարայի հզորությունը: Կարող է անհրաժեշտ լինել նաև ցույց տալ վառելիքի տեսակն ու աստիճանը:

Արտահոսքի բացահայտում

Բոլոր կայանները պետք է ունենան խողովակներից արտահոսքը բացահայտելու մեթոդ:

Պաշարների շարունակական մոնիտորինգ

Պաշարների շարունակական մոնիտորինգը կարող է լինել արտահոսքի բացահայտման հարմար մեթոդ: Տարբերությունները, որոնք հնարավոր չէ ոչ մի բանի վերագրել, կարող է խողովակից արտահոսքի նշան լինել:

Սակայն այնքան էլ հավանական չէ, որ խորություն չափող ձողի պարզ եղանակով հնարավոր լինի բացահայտել խողովակներից արտահոսքը, եթե իհարկե խողովակների խոշոր վնասվածք չկա:

Մոնիտորինգ և արտահոսքի բացահայտման համակարգեր

Որոշ համակարգեր հարմար են միայն երկշերտ խողովակների համար: Մյուսները, որոնք բացահայտում են բենզինը կամ գոլորշին շրջակայքում գտնվող հողի կամ ջրի մեջ, հարմար են երկշերտ կամ միաշերտ խողովակների համար: Հարկ եղած դեպքում խորհրդակցեք արտադրողի, փորձառու կապալառուի կամ որակյալ ինժեների հետ: Ընտրված յուրաքանչյուր համակարգ պետք է տեղադրվի և օգտագործվի արտադրողի ցուցումներին համապատասխան և պատշաճ կերպով պահպանվի:

Ճնշման համակարգի մաս հանդիսացող խողովակների համար անհրաժեշտ են անվտանգության լրացուցիչ միջոցներ: Ճնշման համակարգի խողովակները պետք է ունենան արտահոսքը մշտապես վերահսկող համակարգ, որը արտահոսք հայտնաբերելու դեպքում խողովակը կմեկուսացնի:

Խողովակների փորձարկում

Խողովակների փորձարկումը կարևոր դեր ունի բենզալցակայանների գործարկման հարցում և անհրաժեշտ է կատարել արտահոսքի ստուգում՝

- նոր կամ վերանորոգված խողովակի հանձնումից առաջ.
- բենզինի պահպանման համակարգը ստուգելու նպատակով համեմատության ներքին համակարգ ձևավորելու ժամանակ.
- ավելի քան 12 ամիս չօգտագործված խողովակների վերագործարկումից առաջ.
- խողովակների պարբերական ստուգում այն մասերում, որտեղ արտահոսքի բացահայտման համակարգ չկա: Օրինակ՝ գոլորշու խողովակներ.
- երբ ռիսկերի գնահատումը ցույց է տալիս, որ պարբերական փորձարկման որոշակի անհրաժեշտություն կա:

Նշում` Այնուամենայնիվ, հարկավոր է հիշել, որ արտահոսքի պարբերական ստուգումը այլընտրանք չի հանդիսանում արտահոսքի բացահայտման ընդունված և համապատասխան մեթոդին:

Եթե փորձարկման անհրաժեշտության կա, փորձարկման համապատասխան եղանակներն են`

- ոչ ճնշումային գծերում ազոտական գազի ճնշման փորձարկումը.
- հիդրոստատիկ ճնշման փորձարկումը ներծծման գծերի վրա.
- հիդրավիկ ճնշման փորձարկումը ճնշման գծերի վրա.
- վակուումային փորձարկումը.
- հելիումի նկատմամբ զգայուն սարքի գազի ցածր ճնշման փորձարկում` հելիում/ազոտ խառնուրդի կիրառմամբ.
- խողովակների փորձարկման հարմար այլ համակարգ:

Փականները և հարակից այլ սարքավորումները պետք է փորձարկվեն ըստ արտադրողի ցուցումների:

Պահպանում, վերանորոգում և փոփոխում

Պահպանման, վերանորոգման և փոփոխման աշխատանքները պետք է իրականացվեն մնացած կարգի աշխատանք իրականացնելու փորձառություն ունեցող մարդկանց կողմից:

Խողովակները, այդ թվում` հարմարանքները, փականները և վերահսկման հարակից այլ սարքավորումները պետք է ընդգրկվեն կայանի պահպանման ծրագրում: Քանի որ խողովակների մեծ մասը գետնի տակ է, ապա քիչ բան կարելի է աչքով ստուգել: Սակայն փականների և միացումների ստուգումը ցույց կտա կոռոզիայի, վնասվածքների կամ արտահոսքի նշանները:

Պետք է դադարեցնել յուրաքանչյուր վնասված խողովակի օգտագործումը` մինչև դրա վերանորոգումը կամ փոխարինումը: Նախքան վերագործարկումը սկսելը` խողովակը պետք է փորձարկել:

Խողովակների վրա կատարված ցանկացած աշխատանք պետք է գրանցվի: Այս տեղեկությունները օգտակար կլինեն ռիսկերի գնահատման ժամանակ և կօգնեն որոշել, թե խողովակները, հարմարանքները և փականները երբ պետք է հաջորդ անգամ ուսումնասիրվեն կամ փորձարկվեն:

4. ԲԱՇԽՈՒՄ

Սարքավորումների սխալ կիրառումը կամ վնասվածքը, բաշխիչ ավտոմատների վնասվելը կամ անհամապատասխան բաքերն ու տարաները լցնելու փորձը կարող է հանգեցնել բենզինի թափելուն: Բաշխման ժամանակ թափվող բենզինի քանակը քիչ է համեմատած մեծաքանակ դատարկման հետ, սակայն բաշխման գործառնությունների թիվը զգալիորեն մեծ է: Հնարավոր է նաև, որ վտանգավոր գոտում քաղաքացիներ գտնվեն: Կայանի օպերատորները պետք է ապահովեն, որպեսզի բենզինի բաշխումը ապահով լինի:

Աշխատեցման մեթոդներ

Բաշխումը կարող է կազմակերպվել տարբեր եղանակներով, երբ կայանի աշխատակիցը վերալիցքավորում է հաճախորդների մեքենաները և, երբ մարդիկ իրենք են լիցքավորում իրենց մեքենաները: Որոշ բենզալցակայաններ աշխատում են խառը համակարգով`

ծանրաբեռնված ժամերին լինում է սպասարկում, իսկ ոչ ծանրաբեռնված ժամերին (այսինքն՝ ուշ երեկոյան և գիշերվա ժամերին)՝ ինքնասպասարկում:

Անկախ գործարկման ձևից, լցահրապարակի աշխատողները չպետք է լինեն 16 տարեկանից ցածր և, որ լցակայանի պատասխանատվությունը չպետք է թողնվի 18 տարեկանից ցածր ոչ ոքի վրա:

Բաշխման տարածքի գտնվելու վայրը

Դեպի բաշխիչ ավտոմատներ և դրանցից հեռանալու մեքենաների հստակ ճանապարհը կարող է նվազեցնել բախման հնարավորությունը:

Բռնկման հնարավոր աղբյուրների բացառումը ավելի հեշտ կլիմի, եթե դրանք գտնվեն կայանի սահմաններից առնվազն 4 մետր հեռավորության վրա, քանի որ սովորաբար բաշխիչ ավտոմատներին շրջապատող վտանգավոր գոտին այդքան է լինում: Եթե դա հնարավոր չէ ապահովել, ապա գործառնական ընթացակարգերով պետք է նախատեսված լինի, որ բենզինի մատակարարում չպետք է իրականացվի, քանի դեռ վտանգավոր գոտում բռնկման պոտենցիալ աղբյուրներ կան:

Բաշխումը պետք է իրականացվի բռնկման աղբյուրներից հեռու և բացօթյա միջավայրում, որպեսզի գոլորշին հեշտությամբ և արագությամբ ցրվի:

Բաշխիչ ավտոմատների տեսակները

Բոլոր բաշխիչ ավտոմատները ունեն անվտանգության որոշակի միջոցներ՝ բենզինի հոսքը կանխելու համար: Ժամանակակից ավտոմատները նախագծված և հավաստագրված են ավելի բարձր չափանիշների համապատասխան, քան հները:

Բջջային հեռախոսներ

Սովորաբար բջջային հեռախոսները նախատեսված և հավաստագրված չեն պայթյունավտանգ միջավայրերում օգտագործելու համար: Դրանց օգտագործումը կարող է լրջորեն շեղել տրամադրման աշխատանքներ կատարող անձանց ուշադրությունը: Անհատական հեռախոսներից ռադիո փոխանցումները սովորաբար չափազանց փոքր են՝ վտանգավոր էլեկտրական հոսանք առաջացնելու համար, իսկ մարտկոցից պատահական կայծի ռիսկը ցածր է, սակայն բենզինի տրամադրման ժամանակ դրանք չպետք է օգտագործվեն վտանգավոր տարածքներում: Դրանք նաև չպետք է օգտագործվեն բենզինի մատակարարման ժամանակ լցման և օդափոխման խողովակների շրջակայքում:

Բջջային հեռախոսների օգտագործումը բենզինի լցահրապարակում ամբողջությամբ արգելելու փոխարեն՝ առաջարկվում են հետևյալ վերահսկողական միջոցները՝

- բջջային հեռախոսները չպետք է օգտագործվեն հաճախորդների և լցահրապարակի աշխատողների կողմից՝ բենզինը բենզաբաքերի կամ տարաների մեջ փաստացի լցնելու ժամանակ.
- բենզինի մատակարարման ժամանակ կայանի օպերատորի կամ վարորդի կողմից բջջային հեռախոսներ չպետք է օգտագործվեն կայանի այն հատվածներում, որոնք առանձնացվել են որպես վտանգավոր տարածքներ.
- բջջային հեռախոսները չպետք է օգտագործվեն բենզինի հետ կապված այլ աշխատանքների կամ բենզինի սարքավորումների պահպանման աշխատանքների ժամանակ, եթե իհարկե ըստ գնահատումների ռիսկը աննշան չէ.
- բջջային հեռախոսների օգտագործումը սահմանափակելու կարիք չկա այլ ժամանակահատվածների ընթացքում և լցահրապարակի այլ վայրերում: Սա

ներառում է խանութի ներսը, լցահրապարակում կայանված մեքենաների մեջ և այլ ոչ վտանգավոր տարածքներում:

- **Նշում`** Կայանի օպերատորները կարող են իրենց հայեցողությամբ լցահրապարակում ամբողջովին արգելել բջջային հեռախոսների օգտագործումը:

Արտակարգ իրավիճակների համար նախատեսված մեքենաների վրա ամրացված ռադիո սարքավորումները կարող են բռնկման ռիսկ ստեղծել: Հետևաբար այս կարգի սարքավորումների օգտագործումը բաշխիչ կայաններում կամ դատարկման ժամանակ բենզատարի մոտակայքում չպետք է թույլատրվի: Պետք է հիշել, որ նման կարգի մեքենաների վրա ամրացված ռադիոսարքավորումները ավտոմատ կերպով միացված են հիմնական կայանին, որը նշանակում է, որ հաղորդագրությունները ստացվում և ուղարկվում են առանց փոխանցման բռնակի մեջ խոսելու:

Լցահրապարակի կառավարում

Կայանի օպերատորը պետք է ապահովի լցահրապարակի պատշաճ վերահսկումը հատկապես ծանրաբեռնված ժամերին կամ բենզինի և այլ ապրանքների մատակարարման ժամանակ: Աշխատողների կողմից բենզինի բաշխման գործառնությունները ղեկավարելու կարողությունները գնահատելիս` նա պետք է հաշվի առնի`

- աշխատողների հավաքագրման համապատասխան մակարդակները.
- աշխատողներից ակնկալվող այլ պարտականությունները (դարակների վերադասավորում, վաճառք, բենզինի մատակարարում) լցահրապարակի աշխատանքային ժամերի ընթացքում.
- լցահրապարակի աշխատողների կառավարումը.
- լցահրապարակի աշխատողների ուսուցումը:

Լցահրապարակի սպասարկողների ուսուցում

Վտանգավոր նյութերի պահեստավորման և այլ աշխատանքներին առնչվող բոլոր աշխատողների համար համապատասխան ուսուցում և անհրաժեշտ տեղեկությունների ապահովելը պարտադիր պայման է: Հետևաբար, անհրաժեշտ է կատարել ուսուցման և վերապատրաստման կարիքների վերհանում` հրդեհին և պայթյունին առնչվող ռիսկերի գնահատման միջոցով:

- Բենզինի բաշխման գործառնությանը առնչվող ուսուցումը պետք է ներառի`
- բաշխիչ ավտոմատները ակտիվացնելու և վերահսկելու ընթացակարգեր.
- բաշխման ապահով ընթացակարգեր.
- հաճախորդների տեղեկացման համակարգերի կիրառում, օր.` հանրությանը իրազեկելու համակարգեր.
- բենզինի տարաների անվտանգ լցում.
- անվտանգության խնդիրների վերաբերյալ հաճախորդների հարցումների բավարարում.
- թափվելու վերահսկում և արտակարգ իրավիճակների ընթացակարգեր` բենզինի բաշխման ընթացքում, այդ թվում` տրամադրված տեսակի կրակմարիչների գործնական օգտագործում.
- հասկանալ այն հանգամանքները, երբ բենզինի ավտոմատի գործարկումը անվտանգ չէ.

- հասկանալ հաճախորդների վարքագիծը և հաճախորդների անընդունելի վարվելակերպը:

Կայանի կառավարչի պատասխանատվությունն է՝ հրահանգել լցահրապարակի սպասավորներին վատ տեսանելիության իրավիճակում չգործարկել պոմպը:

Բենզինի անվտանգ բաշխում

Հատուկ ուշադրություն է պետք դարձնել հետևյալ կետերին՝ բենզինի անվտանգ բաշխումը ապահովելու համար՝

- բենզինը պետք է լցվի միայն մեքենայի, մոտոցիկլետի կամ մոտոբանավակի բենզաբաքի կամ համապատասխան տարայի մեջ.
- բաշխիչ ավտոմատի մոտակայքում գտնվող վտանգավոր տարածքում ոչ ոք չպետք է ծխի կամ ծխամիջոցներ օգտագործի.
- նախքան լիցքավորումը՝ լիցքավորվող մեքենայի շարժիչը պետք է անջատած լինի: Լիցքավորման սարքերը պետք է աշխատեցվեն արտադրողի ցուցումների համապատասխան (օր.՝ այն սարքերը, որոնք նախատեսված են սպասարկողների կողմից աշխատեցվելու համար, պետք է աշխատեցվեն սպասարկողի կողմից): Բաշխման խողովակներին չպետք է ոտքով հարվածել կամ հրել: Հարկ եղած դեպքում՝ խողովակները պետք է հավաքվեն՝ շարժվող մեքենաների կողմից վնասվելուց խուսափելու համար.
- մոտոցիկլետ վարողները և նրանց այցելուները պետք է իջնեն մեքենաներից.
- շարժական և ռադիոսարքավորումներ, անթել հեռախոսներ և էլեկտրական այլ սարքեր չպետք է օգտագործվեն վտանգավոր տարածքներում.
- բաշխման տարածքը պետք է ազատ լինի խոչընդոտներից՝ ազատ ելք ու մուտք ապահովելու համար.
- բենզինը չպետք է լիցքավորեն 16 տարին չլրացած անձինք:

Բենզինի շարժական տարաներ

Բենզինը պետք է լցվի բենզինը պահելու համար նախատեսված համապատասխան շարժական տարաների մեջ:

Համապատասխան տարան բենզինը տեղափոխելու համար ՄԱԿ-ի կողմից հաստատված տարան է:

Եթե շարժական տարաների մեջ պետք է բենզին լցվի, դրանք պետք է հանել մեքենաների միջից և տեղադրել լցահրապարակում: Լցնելուց անմիջապես հետո տարաները պետք է ապահով կերպով փակել: Հետիոտն հաճախորդներին չպետք է խրախուսել լցված տարաները ներս բերելուց, բենզինի համար վճարելու ժամանակ:

Շարժական տարաները պետք է՝

- հարմար լինեն բենզինը պահելու համար.
- համապատասխանաբար նշված լինեն՝ պարունակության խիստ պայթյունավտանգ լինելու հանգամանքը մատնանշելու համար.
- այնպես պատրաստված և պահպանված լինեն, որ կոտրվելուց կամ արտահոսքից ապահովագրված լինեն.
- ապահով փական ունենան:

Երկուսից ավելի տարաների լցնելը

Միաժամանակ լցվող տարաների թիվը դիտարկելիս Դուք պետք է հաշվի առնեք տարաները լցնող անձնավորությանը, ինչպես նաև այդ ժամանակ լցահրապարակում աշխատող կամ գտնվող այլ անձանց սպառնացող ռիսկերը: Դուք նաև պարտավոր եք հոգալ, որպեսզի հաճախորդները հետևեն օրինական պահանջներին՝ կապված բենզինը տանելու և պահեստավորելու հետ:

Երկու տարաներով սահմանափակվելը սովորաբար պայմանավորված է՝ լցահրապարակում անվտանգության խելամիտ մակարդակ ապահովելով և նաև թույլ է տալիս պահպանել պահեստավորման պայմանների մեծ մասը, որոնք տարածվում են մասնավոր/տնային օգտագործման նպատակներով հասարակությանը բենզին տրամադրելու գործառույթների վրա: Սա չի նշանակում, որ ավելի մեծ թվով տարաներ չի թույլատրվում լցնել, սակայն Դուք պետք է որոշեք, թե քանի հատ կարելի է թույլատրել՝ հիմք ընդունելով ռիսկերի գնահատումը վտանգավոր գոտու ուսումնասիրությունը:

Գոլորշու արտանետման, թափվելու և պատահական բռնկման ռիսկերը մեծանում են լցվող տարաների թվի աճի հետ համատեղ: Եթե օրինակ՝ միաժամանակ պետք է լցվեն >10 տարաներ, կարևոր է, որպեսզի բացի վերահսկման սովորական միջոցառումներից՝ լիցքավորման «գրավոր» ընթացակարգերում ավելացվեն նաև վերահսկողական հետևյալ միջոցները՝

Էլեկտրոստատիկ բռնկման ռիսկերը պետք է արդյունավետորեն վերահսկվեն՝ ապահովելով, որպեսզի լցվելու ժամանակ բոլոր տարաները դրվեն գետնին և տարաները լցնող անձը կամ անձինք ապահովված լինեն հակաստատիկ կոշիկներով:

- պետք է խուսափել գոլորշու վտանգավոր կուտակումներից միկրոավտոբուսներում կամ բարձր մեքենաներում.
- հաճախորդների կողմից նաև պետք է ուշադրություն դարձվի մեքենայի մեջ տարան ապահով տեղադրելուն.
- բոլոր տարաները պետք է լցնելուց անմիջապես հետո ապահով կերպով փակել.
- լցնելուց հետո տարաները պետք է կարճ ժամանակ մնան գետնին, որպեսզի բենզինի թափվելու հետևանքով թրջվելուց հետո հեղուկը գոլորշիանա.
- պետք է լցնել մեկ տարա: Մյուս տարաների խցանները, անկախ այն հանգամանքից, թե տարաները լիքն են, թե դատարկ, պետք է փակ լինեն.
- որոշակի պատճեն պետք է լինի այն մասի միջև, որտեղ լցվում են տարաները, որպեսզի լցնելու ժամանակ մարդիկ մուտք չգործեն վտանգավոր տարածք:

Բենզինի մատակարարումը երեխաներին

Բենզին կամ վտանգավոր այլ ապրանք չպետք է վաճառվի 16 տարին չլրացած երեխաներին:

Ստատիկ էլեկտրականություն

Լիցքավորումից առաջ և դրա ընթացքում ստատիկ հոսանք առաջացնող պայմաններն են՝

- հաճախորդի մեքենան կարող է «էլեկտրականանալ» դեպի բենզալցակայան ուղևորվելու ընթացքում.
- հաճախորդը կարող է էլեկտրականանալ մեքենայում կամ լցահրապարակում գտնվելու ընթացքում.
- երբ շարժական խոշոր տարաների (> 5 լիտր տարողությամբ) մեջ բենզին է լցվում:

Ստատիկ հոսանքի կայծից դյուրավառ գոլորշու անգգույշ բռնկումից կարելի է խուսափել՝ ապահովելով, որ՝

- լցահրապարակի մակերևույթը էլեկտրաէներգիայի բարձր դիմադրողականություն չունենա և թույլ տա, որպեսզի ստատիկ հոսանքը հողի տակ անցնի մեքենայի անիվների կամ հաճախորդների կոշիկների միջոցով: Պետք է խուսափել բարձր դիմադրողականություն ունեցող մակերևույթներից, որոնցից են՝ ասֆալտը և որոշակի անթափանց ծածկույթները: Իսկ շարժական տարամները լցնելիս՝ պետք է տեղադրել լցահրապարակում:

Լուսավորում

Մեքենաների մուտքի և ելքի ճանապարհները, ինչպես նաև բաշխման ավտոմատների շրջակա տարածքը պետք է համապատասխանաբար և ապահով կերպով լուսավորված լինեն, որպեսզի թույլ տան մարդկանց անվտանգ կերպով մատակարարել բեռնակներ:

Սա նշանակում է ոչ միայն համապատասխան լուսավորության ապահովում, այլ նաև դրա պահպանում:

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐ

Ինչպիսի լցակայան էլ, որ աշխատեցնեք, Դուք պետք է արտակարգ իրավիճակների համար նախատեսված ընթացակարգեր ունենաք և ապահովեք, որպեսզի Ձեր աշխատողներն ուսուցանված լինեն նման իրավիճակների համար: Օրինակելի ընթացակարգը կարող է լինել՝

- դադարեցնել լիցքավորման գործառնությունները.
- մեկուսացնել էլեկտրական հոսանքը վնասված սարքերից.
- անմիջապես մաքրել թափված բեռնակներ.
- անհրաժեշտության դեպքում զանգահարել արտակարգ իրավիճակների ծառայությանը.
- չվերսկսել բեռնակի բաշխումը, մինչև որ անվտանգությանը սպառնացող թերությունները կամ այլ միջադեպերը չվերացվեն:

Ինչպես վարվել թափված բեռնակի հետ

Բեռնակի տրամադրման գործողությունների ժամանակ թափվելը կանխատեսելի է և նման իրավիճակների համար պետք է լինեն վերահսկման միջոցառումներ ու սարքավորումներ:

Աշխատողները պետք է ուսուցանված լինեն նման իրավիճակներում գործելու համար և հարմարություններ պետք է լինեն, որպեսզի հաճախորդները լվանան իրենց մարմնի բեռնակից կեղտոտված հատվածները և հանեն բեռնակնոտված հագուստը:

ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻՆ

Արտակարգ իրավիճակների ծրագիր

Արտակարգ իրավիճակների ծրագրի նպատակն է նվազագույնի հասցնել կայանում արտակարգ իրավիճակների հետևանքները:

Արտակարգ իրավիճակների ծրագիրը պետք է նախատեսված լինի ամենավատ իրավիճակի սցենարի համար: Սակայն, մանրամասն պլանավորումը պետք է կենտրոնացած լինի առավել հավանական իրավիճակների շուրջ:

Արտակարգ իրավիճակների ծրագրի բովանդակությունը

Կայանի և վտանգի մանրամասները

- Անվանում, գտնվելու վայր և գործառնությունների բնույթ
- Կայանի և շրջակա տարածքի մանրակրկիտ քարտեզ
- Կայանում նախատեսված անձանց առավելագույն/նվազագույն թիվ
- Միջադեպից տուժած հնարավոր ենթակառուցվածքը
- Արտակարգ իրավիճակի պլանավորման ենթադրություններ
- Յուրաքանչյուր վթարի և խոշոր միջադեպերի հետևանքները վերահսկելու միջոցառումների նկարագիր

Թիմի կառուցվածքը և աշխատողները

- Արտակարգ իրավիճակներով զբաղվող աշխատողների տվյալներ
- Ծրագիրն իրականացնելու համար աշխատողների տեղաբաշխումը

Ծանուցումներ

- Միջադեպի մասին նախազգուշացնելու ընթացակարգեր
- Կայանի ներսում և դրանից դուրս ահազանգելու մանրամասներ
- Արտակարգ իրավիճակների ծառայության տվյալներ
- Կայանում հաղորդակցության համակարգի մանրամասներ

Ռեսուրսներ

- Կայանում արտակարգ իրավիճակների համար նախատեսված ռեսուրսների մանրամասները
- Արտաքին լրացուցիչ ռեսուրսներ ձեռք բերելու միջոցառումներ

Ընթացակարգերը

- Սպառնալից էվակուացման ընթացակարգեր
- Հսկողության կետերի մանրամասներ և կենսական ծառայությունների ընթացակարգեր
- Յուրաքանչյուր միջադեպի գսպման ընթացակարգեր
- Միջադեպից հետո մաքրման ընթացակարգեր

«Արտակարգ իրավիճակ» նշանակում է այն իրադարձությունը, որը այդ իրադարձության մոտակայքում գտնվող անձանց կամ գույքը անմիջական վտանգի տակ է դնում՝

- պայթյունի, հրդեհի, վնասակար ռեակցիայի կամ վնասակար նյութեր պարունակող դյուրավառ, կոռոզիոն կամ թունավոր գոլորշիների առաջացման միջոցով.
- վտանգավոր ապրանքների տարածման, թափվելու կամ արտահոսքի միջոցով:

Մշակում և խորհրդակցություն

Արտակարգ իրավիճակների ծրագիրը մշակելիս՝ պետք է գրավոր խորհուրդ ստանալ արտակարգ իրավիճակների ծառայության մարմիններից և հարգել այդ գրավոր խորհրդատվությունը: Եթե արտակարգ իրավիճակը կարող է ազդեցություն ունենալ կայանի տարածքից դուրս, Դուք պետք է նաև խորհրդակցեք կայանի տարածքը վերահսկող անձանց և աղետներին հակազդելու կազմակերպության հետ:

Ծրագրի իրականացում, իրազեկում և պահպանում

Արտակարգ իրավիճակների ծրագրերի բովանդակության մասին պետք է տեղեկացնել բոլորին, ովքեր արտակարգ իրավիճակի հետևանքով կարող են ռիսկի ենթարկվել, այդ թվում՝

- աշխատողներ.
- կապալառուներ և ենթակապալառուներ.
- հարակից տարածքները վերահսկող անձինք:

Արտակարգ իրավիճակների ծրագիրը պետք է փորձարկվի մշակվելուց անմիջապես հետո, յուրաքանչյուր փոփոխությունից հետո և կանոնավոր կերպով: Պետք է կանոնավոր կերպով իրականացվեն արտակարգ իրավիճակների նմանակման և այլ վարժություններ՝ փորձելով ներգրավել բոլոր այն մարդկանց, ովքեր կարող են ներքաշվել վտանգավոր միջադեպի մեջ: Այս վարժությունները պետք է ներառեն գործնական վարժանքներ:

Արտակարգ իրավիճակների ծրագրերը պետք է թարմացվեն, երբ՝

- կայանի տարածքում կամ դրանից դուրս տեղի է ունենում հանգամանքների փոփոխություն.
- թարմ տեղեկություններ են ստացվում.
- ծրագրում թերություն է հայտնաբերվում:

Մատչելիություն

Արտակարգ իրավիճակների ծրագիրը պետք է լինի մատչելի և դյուրըմբռնելի: Այն կարող է լինել էլեկտրոնային կամ տպագրված տեսքով:

Արտակարգ իրավիճակների ծրագրի գտնվելու վայրը պետք է հայտնի լինի ղեկավարներին և աշխատողներին ու քննարկվի արտակարգ իրավիճակների ծառայության հետ՝ ամեն անգամ վերանայվելուց կամ թարմացվելուց հետո: Առաջարկվում է դրա մեկ օրինակը տրամադրել արտակարգ իրավիճակների ծառայությանը:

Արտակարգ իրավիճակների ընթացակարգեր

Արտակարգ իրավիճակների ընթացակարգերը պետք է ներառեն կանխատեսելի բոլոր արտակարգ իրավիճակները, ինչպիսիք են հրդեհը, վտանգավոր ապրանքների թափվելը, գոլորշու արտանետումը և չվերահսկվող ռեակցիան, ինչպես նաև վտանգավոր ապրանքներին սպառնացող արտաքին ռիսկերը:

Արտակարգ իրավիճակների ընթացակարգերը տարբերվում են՝ կախված կայանի պահանջներից, սակայն պետք առնվազն պարունակեն՝

- ահազանգ բարձրացնելու ազդանշանը.
- արտակարգ իրավիճակների ծառայության տվյալները.
- արտակարգ իրավիճակների ժամանակ աշխատողների կողմից ձեռնարկվելիք քայլերը:

Արտակարգ իրավիճակների համար նախատեսված սարքավորումներ

Կայանում միշտ պետք է պահվեն վտանգավոր ապրանքների տարածումը, թափվելը կամ արտահոսքը մաքրելու համար անհրաժեշտ սարքավորումներ և միշտ ձեռքի տակ լինեն: Սարքավորումները տարբերվում են՝ կախված վտանգավոր ապրանքների տեսակից ու քանակից: Օրինակներից են՝

- ներծծող նյութերը, որոնք հարմար են թափված հեղուկների համար.
- ջրատար ուղիներ.
- չեզոքացնող տարրեր, ինչպիսիք են լիմոնաթթուն կամ սոդայի փոշին.
- թափված նյութերը մաքրելու համար հարմար պոմպեր և խողովակներ:

Պետք ընթացակարգեր սահմանվեն, որպեսզի արտակարգ իրավիճակների սարքավորումները մշտապես պահվի նորմալ վիճակում:

Արձագանք արտակարգ իրավիճակին

Ցանկացած իրավիճակի պետք է արձագանքել՝ ապահովելով, որ անմիջական քայլեր ձեռնարկվեն՝ արտակարգ իրավիճակին առնչվող ռիսկերը գնահատելու և վերահսկելու համար:

Արտակարգ իրավիճակի տարածքում թույլատրվում մնալ միայն արտակարգ իրավիճակին առնչվող ռիսկերը գնահատելու և վերահսկելու հետ կապ ունեցող անձանց: Արտակարգ իրավիճակների համար նախատեսված Ձեր ծրագրում պետք է նշված լինեն այդ աշխատողները:

Միջադեպերի ուսումնասիրություն

Դուք պետք է հետաքննեք բոլոր միջադեպերը: Սա ներառում է վտանգավոր իրավիճակներ, որը կարող է մարդկանց կամ գույքը ռիսկի ենթարկել: Միջադեպերի ուսումնասիրությունը պետք է լինի կայանում անվտանգության կառավարման համակարգի անբաժանելի մասը: Նպատակն է ապահովել, որպեսզի մոտ ապագայում միջադեպերը կանխվեն:

«Միջադեպ» նշանակում է՝

- արտակարգ իրավիճակ.
- չնախատեսված իրադարձություն, որը ռիսկերի վերահսկման միջոցառումների կամ մարդկային միջամտության բացակայության դեպքում կարող էր հանգեցնել արտակարգ իրավիճակի:

Հետաքննության ժամանակ պետք է որոշվի կայանում տեղի ունեցած միջադեպի պատճառը կամ հնարավոր պատճառը: Հետո ռիսկերի գնահատումը պետք է վերանայվի՝ ելնելով ուսումնասիրության արդյունքներից և ռիսկերի վերահսկման միջոցառումները պետք է համապատասխանաբար փոխվեն:

Միջադեպերի ուսումնասիրության համակարգը պետք է՝

- պատրաստվի աշխատողների և առողջապահության ու անվտանգության ներկայացուցիչների հետ խորհրդակցելով.
- այնպես պատրաստվի, որ դյուրըմբռնելի լինի այն մարդկանց համար, որոնց կարող պետք գալ.

- ուսումնասիրության արդյունքների մասին տեղեկացնի ղեկավարներին, աշխատողներին, առողջապահության և անվտանգության ներկայացուցիչներին ու այլ առնչվող անձանց:

Միջադեպերի ուսումնասիրության գրանցում

Դուք պետք է գրանցեք միջադեպի ուսումնասիրությունը և առնվազն հինգ տարի պահպանեք այդ գրառումները:

Վտանգավոր իրադարձությունները գրանցելիս հարկավոր է նկատի ունենալ հետևյալը՝

- Արդյո՞ք կայանում կամ դրա շրջակայքում ակտիվացվել են արտակարգ իրավիճակների համար նախատեսված ծրագրերը:
- Արդյո՞ք արտահոսքից կամ թափված բենզինից կարող է առաջանալ հրդեհ, պայթյուն կամ թունավոր ու կոռոզիոն նյութերի արտանետում:
- Արդյո՞ք հնարավոր է, որ արտահոսքից կամ թափված բենզինից առաջանա հետևյալը՝
- սուր կամ քրոնիկական առողջական հետևանքներ.
- վտանգ շրջակա միջավայրին.
- վնաս գույքին:
- Արդյո՞ք արտահոսքը կամ թափված բենզինը կազդի կոյուղի թափվող հեղուկի քանակի և որակի վրա:
- Արդյո՞ք արտահոսքի կամ թափված բենզինի մասին պետք է տեղեկացնել Բնապահպանական գործակալությանը:

ԴԻՏԱՐԿՈՒՄ ԵՎ ՎԵՐԱՀՍԿՈՒՄ

Սպասարկվող կայաններ

Եթե սպասարկվող կայանները բաց են, ապա ուսուցանված սպասարկողը միշտ պետք է ներկա լինի՝ բենզինի բաշխիչ սարքերն աշխատեցնելու համար: Սպասարկողը չպետք է թույլ տա, որպեսզի հաճախորդներն աշխատեցնեն սարքավորումները իր վերահսկողությամբ կամ առանց վերահսկողության:

Ինքնասպասարկվող կայաններ

Այս կայաններում բաշխիչ սարքերի վերահսկումն իրականացվում է վերահսկման կետում կամ կետերում գտնվող մեկ կամ մի քանի սպասարկողների կողմից: Վերահսկման կետի գտնվելու վայրը պետք է թույլ տա, որպեսզի սպասարկողները հնարավորինս պարզ և անարգել տեսնեն բոլոր բաշխիչ ավտոմատները, որպեսզի հարկ եղած դեպքում կարողանան անջատեն ավտոմատը, օրինակ եթե՝

- բենզինը լցնում են ոչ համապատասխան տարաների մեջ, լցնելու ժամանակ տարաները դրված չեն լցահրապարակում.
- գոյություն ունեն բռնկման աղբյուրներ (այսինքն՝ ծխել, մեքենայի չանջատված շարժիչ, ռադիո փոխանցման աշխատող սարքավորումներ).
- բաշխիչ ավտոմատի ոչ ճիշտ օգտագործում.
- բաշխիչ ավտոմատից օգտվում կամ փորձում են բենզին ձեռք բերել երեխաներ (16 տարին չլրացած):

Գործնականում սպասարկողը միշտ չի կարողանա տեսնել բոլոր մանրուքները նույնիսկ ամենալավ նախագծված կայաններում: Սպասարկողը հաճախ դատում է հաճախորդի մտադրությունների մասին վերահսկման կետից կատարվող դիտարկումների հիման վրա:

Սակայն այն հանգամանքը, որ հաճախորդին հետևում են վերահսկման կետից, կարող է ապահովել, որպեսզի հաճախորդը հետևի ընդունված պրակտիկային և ցուցումներին:

Դիտարկման այլ օժանդակ հարմարանքներ

Հայելիները կարող են որոշակիորեն բարելավել որոշ բաշխիչ ավտոմատների տեսանելիությունը: Սակայն ընդհանուր առմամբ դրանց օգտագործումը սահմանափակ է, քանի որ փոքր և աղավաղված պատկերը մանրուքները ցույց չի տա, եթե տեղադրված լինի 10 մետրից ավելի հեռավորության վրա:

Բաշխման գործառնությունների վերահսկումը հնարավոր է բարելավել միայն ուղղակի սպասարկման կամ լցահրապարակում աշխատակցի ներկայության դեպքում:

Սահմանափակ տարածությունում հեռուստատեսային սարքերի կիրառում (ՄՏՄԿ)

ՄՏՄԿ սովորաբար չի պահանջվում այն կայաններում, որոնք նախագծված են ըստ ընդունված լավ չափանիշների, որոնց շնորհիվ վերահսկման կետերից առավելագույնի է հասցվում բաշխիչ ավտոմատների տեսանելիությունը: Նման նախագծերով վերահսկման կետերը գտնվում են այնպիսի վայրերում, որպեսզի սպասարկողը կարողանա պարզ տեսնել լցահրապարակը և բաշխիչ ավտոմատները: Բացի այդ բենզինը դատարկելու համար կայանված բենզատարները կամ մատակարարող այլ մեքենաներ չպետք է փակեն վերահսկման կետից երևացող տեսարանը:

ՄՏՄԿ-ն կարող է օգտագործվել որպես վերահսկողական միջոց այնպիսի կայաններում, որտեղ տեսանելիության խնդիրներ կան: Օրինակ՝ ՄՏՄԿ-ն կարող է օգտագործվել հետևյալ հանգամանքներում, երբ այլընտրանքային լուծումներն ուսումնասիրվել են և կիրառելի չեն համարվել՝

- երբ բաշխիչ ավտոմատը վերահսկման կետից ուղղակիորեն չի երևում: Օրինակ՝ շենքը, մեքենաների լվացման կետը կամ խոշոր սյունը փակում է տեսարանը.
- սպասարկվող աշխատանքից ինքնասպասարկման անցնելուց հետո, եթե բաշխիչ ավտոմատները վերահսկման կետից տեսնելը հեշտ չէ.
- շատ մեծ կայանների ծայրերում գտնվող բաշխիչ ավտոմատների դեպքում, որոնք հեռավորության պատճառով կամ վերահսկման կետից տեսանելիության ոչ ճիշտ անկյան պատճառով լավ չեն երևում:

Նոր կամ վերանորոգված կայաններում, որոնք այնպես են նախագծվել, որ բաշխիչ ավտոմատները լավ չեն երևում, հարկ կլինի ՄՏՄԿ տեղադրել: Մոնիտորները պետք է միացված լինեն կառավարման վահանակին, որպեսզի բաշխիչ ավտոմատի օգտագործումը թույլատրելու պահին այն մեքենայաբար հայտնվի էկրանին: Առաջարկվում է, ունենալ «զգայուն էկրանի» համակարգ, որպեսզի սպասարկողը՝ թույլատրելուց առաջ էկրանին տեսնի բաշխիչ ավտոմատը:

6. ԴՈՒՐՍ ԳՐՈՒՄԸ

Եթե բենզինը պահեստավորելու կամ բաշխելու համար օգտագործվող սարքերը գործածությունից դուրս են գալիս, «Վտանգավոր նյութերի և պայթյունավտանգ միջավայրերի 20021 կարգերը» պահանջում են օպերատորներից ապահովել, որպեսզի այդ

աշխատանքներն իրականացվեն անվտանգ կերպով և, որ սարքավորումները մնան անվտանգ վիճակում:

Սարքավորումները գործածությունից հանելը մասնագիտական աշխատանք է և որպես կայանի օպերատոր կամ սեփականատեր՝ հավանաբար Դուք պետք է կատարեք այդ աշխատանքը: Խորհրդակցեք կապալառուի, իրականացնող մարմնի, հարկ եղած դեպքում՝ սեփականատիրոջ հետ հետևյալի մասին՝

- սարքավորումները պետք է գործածությունից հանել մշտապես, թե՞ ժամանակավորապես.
- թե ի՞նչ մեթոդներ կպահանջվեն և հարմար կլինեն կայանի հանգամանքների և սարքավորումների համար, կպարզվի ռիսկերի գնահատման արդյունքներից.
- ինչպես պետք է իրականացվեն աշխատանքները:

Ավելորդ կամ խտանված սարքավորումները գործածությունից հանելու մեթոդներ

Սարքավորումները գործածությունից մշտապես հանելը

Եթե նպատակադրված չէր սարքավորումները հետագայում օգտագործել տնտեսական նկատառումներից ելնելով կամ դրանց վնասված լինելու ու վերանորոգման ենթակա չլինելու պատճառով, դրանք պետք է գործածությունից մշտապես հանել:

Սարքավորումները գործածությունից ժամանակավորապես հանելը

Սարքավորումները կարող են գործածությունից հանվել մի շարք պատճառներով: Օրինակ՝ բաքը կարող է հանվել գործածությունից մաքրելու, փոփոխելու նպատակով կամ բեմգակայանի վերանորոգման ընթացքում, սակայն կօգտագործվի բեմգինի կամ այլընտրանքային վառելիքների հետագա պահեստավորման համար: Նախքան վարձակալության ավարտը հնարավոր է, որ կայանում դադարեցվի բեմգինի պահեստավորումը և բաշխումը, սակայն կարող է անհրաժեշտ լինել, որպեսզի այն սեփականատիրոջը վերադարձվի գործող և ապահով աշխատող սարքավորումներով: Այս դեպքում պետք է համապատասխան և հարմար միջոցառումներ ձեռնարկվեն՝ սարքավորումները ապահով աշխատանքային վիճակի վերադարձնելու համար:

Աշխատանքի անվտանգ համակարգ

Դուրս գրման աշխատանքներին առնչվող բոլոր առաջադրանքների համակարգային ուսումնասիրությունը պետք է նախ և առաջ իրականացվի դուրս գրման աշխատանքների հետ կապված վտանգները բացահայտելու համար: Աշխատանքի համակարգը պետք է սահմանի աշխատանքի անվտանգ մեթոդներ՝ ապահովելու համար, որպեսզի վտանգները վերացվեն կամ ռիսկերը նվազագույնի հասցվեն:

Մեթոդի նկարագիր

Աշխատանքն իրականացնող անձնավորության կողմից պետք է պատրաստվի համապատասխան մեթոդի նկարագիր: Մեթոդի նկարագիրը պետք է լինի համակողմանի: Օրինակ՝ բաքը գործածությունից հանելու մեթոդի նկարագիրը պետք է ներառի տեղեկություններ, թե ինչպես է երաշխավորվելու մատակարարման գծերի, օդափոխման պոմպերի և հարակից այլ սարքերի ապահովությունը:

Եթե առաջարկվող աշխատանքը բարձր ռիսկայնություն ունի, ապա անհրաժեշտ է ավելի խիստ վերահսկողություն և աշխատանքները պետք է իրականացվեն ըստ անվտանգության նախապես համաձայնեցված ընթացակարգերի:

Պահեստավորման բաքեր և խողովակներ

Բաքերը (և հարկ եղած դեպքում առանձին տարաները) և խողովակները, եթե գործածությունից մշտապես հանվում են, կարող են հանվել կայանից և ապահով կերպով թափվել կամ կարելի է դրանք անվտանգ դարձնել և թողնել տեղում: Եթե դրանք մնալու գետնի տակ, դրանք համար հետագա պահպանում չի պահանջվում:

Եթե բաքերը, տարաները և խողովակները գործածությունից ժամանակավորապես են հանվում, ապա Ձեր ընտրած մեթոդը պետք է հաշվի առնի սարքերի վիճակը, հնարավոր ժամանակահատվածը, որի ընթացքում դրանք չեն գործածվելու և պատճառները: Կախված ընտրված մեթոդից՝ Դուք պետք է իմանաք, թե պահպանման միջանկյալ ինչպիսի աշխատանքներ կպահանջվեն:

Բաքերը, տարաները և խողովակները, որոնք շատ կարճ ժամանակով են գործածությունից հանվում, սակայն դրանց միջի բենզինը չի դատարկվել ռետուսների ժամանակավոր ավելցուկի պատճառով, պետք է ունենան միևնույն գործառնական ընթացակարգերը և պահպանման ռեժիմը, ինչպես կայանում օգտագործվող մնացած սարքավորումները: Ակտիվ գործածությունից ժամանակավորապես հանված բաքերը, որոնց տակին դեռևս բենզին է մնացել, ենթակա են արտոնագրման:

Էլեկտրաէներգիայի անցկացում

Գործածությունից հանվող սարքավորումների հոսանքը պետք է անջատվի մնան աշխատանք կատարելու փորձ ունեցող անձնավորության կողմից: Եթե կայանը ազատվում է, ապա դա պետք է կատարվի էլեկտրաէներգետիկական ընկերության կողմից:

Այլ սարքավորումներ

Բաշխիչ ավտոմատները, տրապը և ջրահեռացման համակարգերը գործածությունից հանելու աշխատանքները պետք է իրականացվեն անվտանգ կերպով և սարքավորումները պետք է մնան ապահով վիճակում:

Փոխակերպումը այլ ապրանքների

Բենզասարքավորումները այլ ապրանքների (դիզելային և ջեռուցման վառելիքի սարքավորումների) փոխակերպելու աշխատանքներն իրականացնելիս՝ պետք է հաշվի առնել նոր վառելիքի բենզինի հետ ներգործության հետևանքները: Կարող են պահանջվել մասն այլ նախազգուշական միջոցներ, որոնցից են օրինակ՝ լցակետերի ցուցանակները փոխելը և նախազգուշական ցուցանակներ փակցնելը:

Գրանցում

Դուք պետք է գրառումներ ունենաք այն մասին, թե ինչպես են սարքավորումները հանվել գործածությունից և ինչպես է ապահովվել դրանց անվտանգությունը: Հարկ եղած դեպքում սարքավորումների վրա պետք է հստակ նշում կատարվի, որ դրանք այլևս չեն գործածվում: Լքված ստորգետնյա բաքերի գտնվելու վայրը պետք է գրանցվի և կայանի համար հաջորդ պատասխանատուի ուշադրությունը պետք է հրավիրվի դրա վրա: